

כִּי-עוֹד חָמֵשׁ שָׁנִים רָעַב פֶּן-תּוֹרֵשׁ
 אֶתְּהָ וּבֵיתְךָ וְכָל-אֲשֶׁר-לָךְ:
 וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוּת וְעֵינֵי אָחִי
 בְּנֵימִין כִּי-פִי הִמְדַּבֵּר אֵלֵיכֶם:
 וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת-כָּל-כְּבוֹדִי
 בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר רָאִיתֶם
 וּמְהֵרָתֶם וְהוֹרַדְתֶּם אֶת-אָבִי

דלמא תתמספן את ונאנש
 ביתך וכל די לך: י ויהא
 עיניכון חזן ועיני אחי
 בנימין ארי בלישנכון אנא
 ממלל עפוכון: י ותחזון
 לאבא ית כל יקרי במצרים
 וית כל די חזיתון ותוחון
 ותחתון ית אבא הקא:
 י ונפל על צוארי בנימן
 אחוהי ובכא ובנימן בכא
 על צוארה: ו ונשק לכל
 תולדות אהרן והנה עיניכם. מגילה טז:
 ויפול על צוארי בנימין. מגילה שם

7 ←

הִנֵּה: אֵיךְ וַיִּפֹּל עַל-צְוָארָיו בְּנֵימִן אָחִיו וַיִּבְכֶּה וּבְנֵימִן
 בָּכָה עַל-צְוָארָיו: וַיִּנְשֹׁק לְכָל-אָחָיו וַיִּבְכֶּה

←

שפתי חכמים

עמהם בלשון רכה כדי שלא יתביישו, אבל אם עמדו על מקומם
 למה דיבר עמהם בלשון תחנונים וק"ל: ת ולא מלשון הכרת ושלוח,
 כמו אכנו בדבר ואורישונו (כמדבר י"ד י"ב), כי לא יתכן זה שהרי היה
 ליוסף להאכיל לכל העם בשבע שני הרעב: א (נח"י), ותימה לי מאי
 קישור יהיה לזה עם כי פי המדבר אליכם בלשון הקדוש: ב מרכיב
 כאן צוארי ולא כתיב צואריו, ונאמר בשיר השירים (ו' ה') צוארך
 כמגדל השן, מה להלן מקדש אף כאן מקדש: ג ואם תאמר דילמא
 כפשוטו, בשלמא מה שפירש לעיל גבי יוסף משום דכתיב צוארי

מכל הארצות: (יא) פן תורש, דלמא תתמסכן. לשון
 מוריש ת ומעשיר: (יב) והנה עיניכם ראות. ←
 ככבודי ושאתי אחיכם שאני מהול כנס. ועוד כי פי
 המדבר אליכם בלשון הקדש (נ"ד): וועיני אחי
 בנימין. יהשה את כולם יחד לומר שכסם שאין לי
 שנאה על בנימין א אחי שהרי לא היה במכירתו כן
 אין בלבי שנאה עליכם: (יד) ויפול על צוארי בנימן אחיו ויבך. על שני מקדשות ב שעתידין להיות
 בחלקו של בנימין וסופן להחריב: ובנימין בכה על צואריו. על משכן שילה ג שעתיד להיות בחלקו של
 יוסף וסופו להחריב (ולעג"ד דיוקו של רש"י דיוסף כתיב ויפול ויבן חרמי משמע אחי מקדשות ולכן עשה ב' פעולות ע"ז הרמו.
 משא"כ בנימין דלא כתיב רק ובנימין בכה על צואריו. ועיין בציבור ח"י שסם הוא בדרך דרש): ←
 (טו) וינשק. הוסיף בנשיקה מנשק והולך דבייש"ר בלע"ז:

←

* מגילה יז

בעל המזרים

גבי נ"ג כשירד לגיהנם לומר לך ששקול הגלות כנגד גיהנם: (יא) פן
 תורש. כי נחמ' הכא ואדך אל תהאב שנה פן תורש וז"ה וקרעיס
 תלניט טמה לומר ללמדך כל היסן בנית המדרש חורמו נעשית קרעיס
 קרעיס חזו אל תהאב שנה כז"ה פן תורש מלמודך וכן אמר יוסף
 לעקב מוטב שחנא לכאן אף ללכת חוזה לארץ פן תורש ממורה כי
 לא חוכל ללמוד שם מפני הרעב: (יב) עיניכם רואות. בני והרלחתי
 לכם המילה: כי פי המדבר אליכם. גרי בעגלה ערופה שקימן זה מסר להם לאציו שפירש ממנו בעגלה ערופה:

ספורנו
 (יא) פן תורש. לחסרון מרעה הצאן כאמרם אחר כך כי אין
 מרעה לצאן: (יב) ועיני אחי בנימין. שלא ידע במכירתו: כי פי
 המדבר אליכם. בלתי מליץ והנה במכירתו לא היה איש מדבר
 בלשונו וזלחנו כי הקונים היו ישמעאליים ומדינים: (יג) ומחרתם
 והורדתם את אבי הנזה. למען ישמח לראות:
 רש"י

נצב ג 210
 4
 א.י.י. ה.י.ק
 ב א.ג.ג
 ב.י
 6118
 א.י.י.י

(יא) פן תורש. תגורש מן הארץ ע"י רעבון. כמו והורשתם
 והאבדתם מהר. מגורת ירש יאמר חורש. מן יקש יאמר תוקש
 בו: (יב) כי פי המדבר אליכם. ועד עתה ע"י מליץ. לפי עיקר
 משוטו. כשורה שתאמרו לאבי לא מפי שמועה ששמעתם מאחרים
 כי פי המדבר אליכם - חזק

שהרי אתם בעיניכם רואים ומכירים כי אני יוסף מדבר אליכם
 ולפיכך והגדתם את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם:
 (יג) את כל כבודי. לא ידאג לבא כי יש לי כח ויכולת בידי
 להטיב לו:
 חזק

יֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מֵשַׁל בְּכָל־אָרֶץ
 מִצְרַיִם וַיִּפֶּג לְבֹו כִּי לֹא־הָאֱמִין
 לָהֶם: ¹²³⁴⁵⁶⁷ וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל־
 דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים וַיֵּרָא

כָּעֵן יוֹסֵף קָיָם וְאָרִי הוּא
 שְׁלִיט בְּכָל אֶרֶץ דְּמִצְרַיִם
 וְהוּוּ מְלִיא פִּיגְן עַל לְבָהּ
 אָרִי לֹא הֵימִין לְהוֹן:
 כּוּ וּמְלִילוּ עִמָּה יֵת כָּל
 פְּתָגְמֵי יוֹסֵף דִּי מְלִיל
 עִמָּהוֹן וַחֲזָא יֵת עֲגָלְתָא

שפתי חכמים

דבר אחר אליבא דברייתא, ופירש גם כן שתכנסו בחמה לעיר ושני הפירושים פירשה הברייתא, לפי שהברייתא סבירא ליה שפירוש אל תרגזו הוא לשון התגברות הליכה, ולא ידעה הברייתא אם הוא הליכה שאדם פוסע פסיעה גסה, או כשאדם מהלך זמן ארוך כלומר עד הלילה, לכן פירש אלו שני הפירושים, אחד של פסיעה, ואחד של תכנסו בחמה לעיר, ורצה לומר כשאדם רוגז פוסע פסיעות גסות, ואמר מר פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם: כ לפי שפירש כל כי הוא אם, ואם הוא אשר, (מהרש"ל): * (נמ"י), דקשה לרש"י למה לא האמין שהוא חי והלא הוא עצמו היה חושדן שמא מכרוהו, ועל זה פירש מכיון שאמרו שהוא מושל, וזה אין הדעת טובלת להאמין שאיש נכרי ימשול וכל שכן במצרים שאין עבד מולך, מדהא ליחא הא נמי ליחא, לכן אמר לא היה לבו פונה אל הדברים ודו"ק: * דקשה לרש"י דכתיב וידברו אליו וגו' דברי

רש"י

לומר לפי שהיו נכלמים היה דואג שמא יריצו בדרך על דבר מכירתו להתוכח זה עם זה ולומר על ידך נמכר אתה ספרת לשון הרע עליו וגרמת לנו לשנאתו: (כו) וכי הוא מושל, ואשר הוא כ מושל: ויפג לבו. נחלף לבו והלך מלהאמין לא היה לבו פונה אל הדברים * לי מפיגין טעמן כלשון משנה. וכמו מאין הפוגות * וריחו לא נמר ** מתרגמינן וריחיה לא פג: (כו) את כל דברי יוסף. סימן מסר להם במה → היה עוסק כ כשפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה וזהו * איכה ג ** ירמיה חז

רמב"ן

אבי, ואל יפחדו כלל בדרך כי שמו עליהם, שהוא המושל בכל ארץ מצרים וחיי כל הארצות ההם בידו, וממוראו ייראו הכל וילכו ויבאו לשלום: כו. ויפג לבו. נחלף לבו והלך מלהאמין, לא היה לבו פונה אל הדברים, לשון מפיגין טעמן, לשון משנה

אבן עזרא

(כו) ויפג לבו. מגורת אל מחני פוגת לך. והטעם שעמד לבו ודמם. כטעם ימת לבו כי לא האמין. ויהי כראות העגלות ותחי רוחו. ואל תממה על מלת ויפג כי כן דרך הנציאים לדבר כמו ונשמה לא נשארה ניי:

(גמ' ביצה יד.), וכמו מאין הפוגות (איכה ג מט), וריחו לא נמר (ירמיה מח יא) מתורגם וריחיה לא פג, לשון רש"י. ואיננו נכון, כי לשון פוגה שבייתה וכיטול, כמו אל תתני פוגת לך (איכה ב יח), וכן עיני נגרה ולא תדמה מאין הפוגות (שם ג מט), שנגרה חמיד מאין שבייתה והפסק, וכן מפיגין טעמן, שמפוזרין אותו ומחבטל. וכן על כן תפוג תורה (חבקוק א ד), תבטל ותפסק:

וגם זה, ויפג לבו, שנתבטל לבו ופסקה נשימתו, כי פסקה תנועת הלב והיה כמת. וזה הענין ידוע בבוא השמחה פתאום, והוזכר בספרי הרפואות כי לא יסבלו זה הזקנים וחלושי הכח, שיתעלפו רבים מהם בבוא להם שמחה בפתע פתאום, כי יהיה הלב נרחב ונפתח פתאום, והחום התולדי יוצא ומתפזר בחיצוני הגוף ויאפס הלב בהתקררו:

והנה נפל הזקן כמת. ואמר כי לא האמין להם, להגיד שעמד זמן גדול מן היום והוא שוכב דומם בעבור שלא האמין להם, כי הידוע בעלופ הזה שיצעקו לו וירגילו אותו בשמחה ההיא עד שתקבע בו בנחת רוח, וזה טעם וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את העגלות, כי היו צועקים באזניו דברי יוסף ומביאים לפניו העגלות, אז שבה רוחו אליו וחזרה נשימתו וחיה, וזהו ותחי רוח יעקב אביהם: ואונקלוס תרגם ושרת רוח נבואה, בעבור שהדבר אמת הוסיף זה, ודרש כן במלת רוח. שלא אמר "ויחי יעקב אביהם". ועשאו מענין רוח ה' אלהים עלי (ישעיה סא א), ועתה ה' אלהים שלחני ורוחו (שם

מח טז), איש אשר רוח בו (במדבר כז יח):

כו. וידברו אליו את כל דברי יוסף. יראה לי על דרך הפשט שלא הוגד ליעקב כל ימיו כי אחיו מכרו את יוסף, אבל חשב כי היה תועה בשדה והמוצאים אותו לקחוהו ומכרו אותו אל מצרים, כי אחיו לא רצו להגיד לו חטאתם, אף כי יראו לנפשם פן יקצוף ויקללם, כאשר עשה בראובן ושמעון ולוי (להלן מט ג-ז). ויוסף במוסרו הטוב לא דעה להגיד לו, ולכך נאמר ויצוהו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר וגו',

3

ופלוג לפיה ארום לא הימין להום: כז ומלילו

כו ואפלג לפיה:

עמיה ית פל פתגמי יוסף דמליל עמהון וחמא ית סדנייא דשדר יוסף למיטול יתיה

ספורנו

הרוח החיוני אל החוץ כי אמנם נכנסה לפנים בעת הדאגה הקודמת כשלא האמין: (כו) וידברו אליו את כל דברי יוסף. שאמר ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר כדי לערב בדבר הבשורה איזהו דאגה:

(כו) ויפג פבו. נתעלף וחסרה קצת דפיקת לבו ורוחו ממה שהיה קודם כמנהג בעלונף מדאגת לבו בהזכירם את יוסף: כי לא האמין להם. לפיכך ותחי רוח יעקב ולא אבדה רוחו אחר כך כשהאמין כמו שיקרה בעת השמחה הפתאומית הממית בצאת

רשב"ם

(כו) וכי הוא מושל. ואל תירא מלבוא אליו: ויפג פבו. החליף לבו לומר אין זה אמת כי לא האמין להם. כמו אל תתני פוגת לך. וריחו לא נמר מתורגם וריחו לא פג: (כו) את כל דברי יוסף. שאר דברים שדיבר אליהם הכתובים למעלה שבכה על צוואריהם והכירו. בורא. שהוא אחיהם. וגם ראה את העגלות

אור החיים

נכבד גדול מה שלא היה כן אם היה יורד קודם, וכמה פרטים שנמשכו, אלא לנד יוסף צריכין לתת טעם לדבר: ונראה כי טעמו של יוסף טעם לשבח, והוא כי מעת ירדתו למצרים עד עת בוא דברו יתברך והולילו מצית האסורים למנוח אין סיפק בידו להודיע לאביו, ואפילו שיונה שהיה סיפק בידו, חש על נפשו שידעו אחיו בדבר, ולנד בוששתם וכלימתם מאניהם ימסרו ענמם עליו לאבדו מן העולם לכל תגיע להם נושט מאניהם, וגם אפשר כי יקללם וימותו כולם, ומנד זה יבקשו לקעקעו מהעולם, לזה חש על נפשו שידעו אחיו בדבר וימנע מכל דמי נפשו, ואחר זאת ממאסר ונעשה שר וגדול והלכה לה חששא ראשונה, אף על פי כן נמנע מהודיע לאביו, והוא על דרך אומרים ז"ל (נרכות מג:) מוטב שיפיל אדם עצמו לכבשן האש ואל ילצין פני חצירו, וחש על כבוד האחים מלצייסם לפני יעקב ויחזק וכל זרע יעקב, וסבל שיאחר אביו בצערו מלצייסם, ועוד אף כי אחר שעלה לגדולה חשד [ש]יוסיף בלצם מיחוש ההשטמה ממנו, ויחששו עליו לעקרו מהעולם, וכמו כן חמלא שאמרו ז"ל (מגומת גאן) שרנו לעוקרו אפילו צימי גדולתו וצא גבריאל אצור המכאן וספורן:

דעת זקנים

(כו) וידברו אליו את כל דברי יוסף. פירש"י סימן מסר להט כשפירש ממנו היה עוסק בפרשת עגלה ערופה, וזרין פי לפי והכי רוצה לומר כי כשפירש מאביו היה מלוה אותו כדכתיב ושלטתו שהוא לשון ליה כמו ושלחו דכתיב גבי אברהם דמתרגמינן ואליליו ואלמר לו יוסף סודר כן ואמר לו יעקב צי גדול ליה שעליה נתוספה

בלי יקר

אל מחוז חפצו לשלום, כמו שנאמר (משלי ו כב) בהתהלך תנחה אותך וגו'. וביאור הכתוב אל תרגזו אל תפחדו מלשון שמעו עמים ירגזון (שמות טו יד) וענינו הפחד, ורוצה לומר אם תעסקו בתורה או לא תצטרכו לפחד לא מן הלסטים ולא מן הטעות בדרך, כי התורה תנחה אתכם ותציל אתכם מכל פחד ושעות, כאילו אמר להם הוזהרו בדבר המציל אתכם מן רגזו ופחד המצוי בדרך, והיינו התורה, שבעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא (סוטה כא.):

דבר אחר שדעת הב"ר הוא לפרש אל תרגזו לשון רגז וכעס ממש, אך שהקשה לו וכי בדרך אל ירגזו ובביתם ירגזו, אלא ודאי שכוונתו שבודרך אתם צריכין להיות נזהרים ביותר בתלמוד תורה שלא תעמידו עצמכם מדברי תורה אפילו שעה אחת, כדי להציל אתכם מכל פורעניות המתרגשות ובאות בדרך, והרוגז מפסיד הלימוד כי כל כעס מביא לידי טעות, ואם תרגזו אז בהכרח תצטרכו להפסיק מדברי תורה פן תבואו לידי טעות על ידי הרגזו, לפיכך אל תרגזו בדרך כדי שלא תצטרכו להעמיד אתכם מדברי תורה ולהפסיק בשעת הכעס, ולפי שבמקום הסכנה ביותר האדם צריך זירוז על כן נקט בדרך, אבל בבית אין כל כך קפידא אע"פ שבאמת הרגז מזיק בכל מקום: ויש מפרשים אל תתעסקו בדבר הלכה מלשון רז"ל (ובאים מז.) מתעסק בקדשים פסול, והוא מדבר במי שאינו לומד בעיון אלא כמתעסק בעלמא בלא כוונה. ואולי כוונתם לומר שהרוגז יביאם לידי זה ויהיו קרובים אל הטעות. אמנם במתניתא תנא אל תפסיעו פסיעה גסה והכניסו חמה לעיר, דעתם לפרש הרגזו שענינו המהירות והחפזה, מלשון פחו כמים (להלן מט ד) המדבר בחפזון של רגזו. לפי שיוסף אמר להם מהרו ועלו אל אבי, רצה לומר תמהרו לילך מכאן ואל תעמדו פה, וחשש אולי יבינו מלשון מהרו שגם בדרך לא ילכו במתון כי אם בחפזה כדי למהר הבשורה אל אביהם ועל ידי זה יפסיעו פסיעות גסות

**אֶת־הַעֲגֻלֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לְמִצְרָיִם יָתָה
 לְשֵׂאת אֹתוֹ וְתַחֲיוֹ רוּחַ יַעֲקֹב
 אֲבִיהֶם: רַב־עֹד יוֹסֵף בְּנֵי**

שפתי חכמים

יוסף אחר כי לא האמין להם, דמשמע שבאו לדבר אליו ולהוכיח לו שיאמנו דבריהם, ומה היא ההוכחה שהוכיחו, אלא סימן מסר להם כו' בפרשת עגלה ערופה, ורצה לפרש העגלות דכתיב בקרא קרינן עגלות בסג"ל תחת העיין ושו"א תחת הגי', ויש לומר כשיוסף פירש מיעקב היה יעקב מלוה אותו עד עמק חברון, כדפירש רש"י לעיל בפסוק וישלחה מעמק חברון (ל"ו י"ד), ויוסף אמר לו חזור בך, אמר לו יעקב איני רשאי לחזור שחייב אדם ללוות חבירו כדכתיב בפרשת עגלה ערופה בפסוק (ורבים כ"א ז') וידינו לא שפכה, לא פטרנוהו בלא ליה כדפירש רש"י שם (ו"ה י"ט), ומחוך כך למדו פרשת עגלה ערופה, ויהיה פירושו וירא את העגלות לשון הבנה שהגידו לו פרשת עגלה ערופה אז התבונן שאמת הוא: נ רצה לפרש דרוח היינו

רש"י

שנאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא נאמר אשר שלח פרעה: ונתחיי רוח יעקב. שרמה עליו שכנה נ שפירשה ממנו: (כח) רב עוד. רב לי עוד

לעיל בפסוק וישלחה מעמק חברון (ל"ו י"ד), ויוסף אמר לו חזור בך, אמר לו יעקב איני רשאי לחזור שחייב אדם ללוות חבירו כדכתיב בפרשת עגלה ערופה בפסוק (ורבים כ"א ז') וידינו לא שפכה, לא פטרנוהו בלא ליה כדפירש רש"י שם (ו"ה י"ט), ומחוך כך למדו פרשת עגלה ערופה, ויהיה פירושו וירא את העגלות לשון הבנה שהגידו לו פרשת עגלה ערופה אז התבונן שאמת הוא: נ רצה לפרש דרוח היינו

אבן עזרא

(כח) רב עוד יוסף. רב לי זאת השמטה:

ימרה את דברו, ולא היו בסכנה ולא יצטרכו לכדות מלבם דברים:

רמב"ן

ואלו ידע יעקב בענין הזה היה ראוי להם שיחלו פני אביהם במותו לצוות את יוסף מפיו, כי ישא פניו ולא

בעל המורים

(כו) וירא את העגלות. נג' ראה נהלכות עגלה ערופה:

ספורנו

ותחיי רוח יעקב. נרפא מן העלוף הקודם בהדרגת השמחה עם

דעת וקנים

פרשה זאת נתורה דכתיב ידענו לא שפכה. ופי מעלה על דעתן ש"ד שופכי דמים אלף לא ראינוהו ופטרנוהו ולא ליה הא אם ראוהו ולא לויהו מעלה עליהם כללו שפכו דמים והיינו פרשת עגלה ערופה שהיה עסק בה. ויש אומרים שהיה עסק בעגלה שמוצאת בקרון וקשה לשני הפירושים לפרש עגלות לשון עגלה לכן נראה לפי ותחיי רוח יעקב אביהם. פי' כשראה העגלות חיסה רוחו והאמין כי קודם לכן צוה יוסף לכל יוצאו עגלות מארץ מצרים ועכשיו אמר פרעה ואתה יתמה זאת עשו קמו עגלות מה שאין אמרים רשעין להוציא ולכן כשראה העגלות האמין אמר נדלתי מפי מלך הוא זה:

רשב"ם

אשר שלח יוסף ע"פ פרעה: ותחיי רוח יעקב. כי שמר את הדבר שסוף יוסף להיות מושל כי אינן יוצאות ממצרים כי אם ע"פ מושל כמו שפירשתי למעלה: (כח) רב. די בפוגת לבי שלא

כלי יקר

יותר מן הנהוג, וילכו עד הערב ממש אחר שקיעת החמה, על כן אמר להם אל תרגזו בדרך, דוקא מכאן מהרו ועלו, אבל בדרך עצמו על תרגזו אלא תלכו במתון בפסיעות בינוניות, והכנסו לעיר בעוד החמה זורחת כי לעולם יכנס בכי טוב (פסחים ב:):

אור החיים

כי הוא יוסף לא ידע צדק, או אפשר שידע שהנילו מלאך:

ואין להקשות עליו שהיה לו להודיע לאביו קודם ולא יחוש אל האחים כי המלאך הגואל אותו עמה יגאלנו גם כן קודם, כי אין סומכין על הנס (פסחים מד:), וצוה אין להאשימו ליוסף על הדבר, ונכון:

ויש אומרים לפי שנאמר (קהלת ב ט) אף חכמתי עמדה לי מה שלמדתי באף וכעס, ועל זה אמר אל

תרגזו בדרך ללמוד החכמה באף. ואולי כווננו לדבר הצריך עיון רב כאמור. ואני מוסיף לקח טוב טעם ודעת, לפי שכל כעס מביא לידי טעות, ואמרו רז"ל (גישין מג.) אין אדם עומד על דבר הלכה אלא אם כן נכשל בה תחילה, על כן אמרו שהחכמה שלמדתי באף וכעס אשר הביאני לידי טעות היא שעמדה לי, כי הטועה ברוב פעם אחד אז ביותר הוא נשמר ממנו להבא:

(כו) וירא את העגלות אשר שלח יוסף וגו'. פירש רש"י סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה, לפיכך וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא אשר שלח פרעה. ופירושו רחוק מאוד, וכי דרכו של רש"י להוציא המקרא מפרשטו לגמרי, שהרי הכתוב אומר אשר שלח יוסף לשאת אותו, ועוד עגלות למה לי די בעגלה אחת. על כן אומר אני שגם רש"י הבין עגלות כפשוטו, אך מה שנאמר אשר שלח יוסף ולא נאמר אשר שלח פרעה, הבין רש"י מזה ששלח פירושו לוייה, שיוסף עשה לוייה לאותן עגלות אשר שלח, שכן נאמר וישלח את אחיו וילכו ואין שילוח זה אלא לוייה. ויוסף למד דין הלוייה מן יעקב,

מדרש רבה ⁵

עם כל המפרשים

התאחדות

יוצא לאור

במהדורה מפוארת ומשוכללת
משלב את שני המדרשים המפורסמים
מהדורת דפוס וילנא ומהדורת עץ יוסף
ליצירה חדשה ומהודרת

התאחדות

כרך ב

בראשית ב

פרשיות וירא, חיי שרה, תולדות, ויצא,
וישלח, וישב, מקץ, ויגש, ויחי

הוצאת ספרים ח. וגשל ירושלים
פעיה"ק ירושלים תוכב"א

מסורת המדרש

יג מנחמה כלן סימן ה' ילקוט כלן
כמו ק"ל. יד ילקוט כלן כמו ק"ג
כסס מלך אכזרי.

חידושי הרד"ק

ח תחריב את כל העולם.
שמעיהם היו מושלים או בכל
העולם ותצטרך להלחם עם כולם.
ובילקוט הני כן שאמר כן ה'
סארן טצרים. משמע כפי ב של
המ"כ שכל העולם צריך לה
להלם.

אמרי יוסף

ח אדוני שאף כלום שאלת
להם. זהו אדוני שאל את עבדו
לכד לא לאחרים. שאמר
אחותינו היית מבקש. לא אמר
בתנו דרך טוסר או כי הרוצה
לישא אשה יבדוק באחיה לזה
ברקתו לקחת אחותו.

ירי משה

ח ואמרת פרוץ פרוץ יוסף.
מסבא אמר כן ולישנא
דקרא נקט כי יהודה לא
אמר זה אלא יעקב וק"ל.
באותה שעה ולא יבול
להתאפק. פי' שהיה מחיירא
מפני חורבן מצרים.

ליקוטים

ח באת עלינו בעלילה.
הוכרחו לזה ולא נמצא בתנ"ך
שום הצטרקות או תוכחה ליוסף
אלת מה שעורר חמלה מבבית
אביו וזערו וא"כ מה לו לספר כל
הענין הדיעוק אלא ודאי שעוררו
שכל זה היה בעלילה כי מה לו
לשאל עלינו מה שלא שאל זה
לשום אדם אם לא כי יש בזה
כוונה נסתרה ועצה עמוקה
הנעלמת מאתנו. ונסתב זה לא
יכול יוסף להתאפק ולהודיע להם
סבה כל מעשיו במה שעשה
גדום. שפטים אתה. כי לכן
הוכרח להצטרק לומר כי עבדך
ערב את הנער. ולכן מוכרח אביו
להודיע הריבוי יותר מאוה.
כשפמרת. הוא מדרך הסבא.
או שבקבלה היה להם שהשיב
זאת ומפני זה החלם ברעת יהודה
שבראי לא יניח את בנימין ואחיו.
ולכן צעק כי איך אעלה אל אבי
ולכן החאור מלם למלחמה. לך
ראה. מפורש כולו בספר הישר
והקפון. תחריב את כל
העולם. כי כל העולם עתה תלוי
במצרים לשבור רעבונם. ואם
נלחום אתם יקומו כל אנשי העולם
עלינו כי הכרתנו מצויים. (אמר
המל"ס.)

אלא כיון שראה עשרה גבורים עומדים לפניו שאחד מהם
יכול להחריב עשרה מדינות נודעו וחכמתו הצילתו
שנאמר החוכמה וכמ"ש עוד ס"ג שם חמת וכיו' זה יהודה
ואיש חכם יכפרנה זה יוסף וכיו' כיון שהרגיש שעלתה
חמתו מיד אמר אני יוסף אחיכם
וגו' עכ"ל. ח אדוני שאף. פי'
שיש להרגיש למה שאלת.
שפטיט אתה. שתחלה כתוב
והורידו עבדיך לשון רבים
ואח"כ כי עבדך ל"ו ואיזה טעם
הוא על והורידו עבדיך כי
עבדך ערב והיל"ל ועתה ישב
נא עבדך וגו' כי עבדך ערב.
ע"כ דורש ע"פ מדה ט' שיהיה
מ"ש כי עבדך ערב לטעם על
דברי יוסף. ואמרת ל"ו מרוץ.
ופי' שאמרת הכר נא וגו' והייתה
כוונתך שיאמר יעקב טרוף
טרוף. צעק ובכזה. שתחלה אמר
טענה הזקה והורידו עבדיך את
שיבת עבדך אבינו ברעה
שאלה ואח"כ אמר פן אראה
כרע מטענת עצמו ע"כ דורש
שאחר שראה יהודה שכל
טענותיו לא הועילו לו שבסוף
הכל אמר לו מפני מה לא
עשית וכיו' ענה לקינה על עצמו
כי איך אעלה וגו' והוא פשט
המקרא וכן באסתר כי איכבה
וגו'. אני אקראנו שיבא.
בתחומא הגירסא אני קניתי
אקראנו ויבא אצלכם.

ח [מד, יט] אדוני שאל את עבדך

וגו'. יאמר לו מתחלה באת עליו
בעלילה פמה מדינות ירדו
למצרים לשבור אכל ולא שאלת
אתך מהם, שפמא בתך באנו לקח
או אמה סבור לשא את אחותנו,
אף על פי כן לא פסינו ממך.
אמר לו אני רואה בך שפטיט
אמה יש באחייך פטיט כמותך.
אמר לו כל זאת שאמה רואה אני
ערבתי אותה. אמר לו מפני מה
לא עשית פן את אחייך קשמכרם
אותו לישמעאלים בעשרים פסף
וצערת את אביך הנקן ואמרת לו
(בראשית לו ג) טרוף טרוף יוסף. פינן
ששמע יהודה בך צעק ובכה בקול
גדול אמר פנאיה אעלה אל אבי.
יאמר יהודה לנפתלי לך ורואה
פמה שוקים במצרים, קפץ וחזר.
אמר לו שנים עשר. אמר יהודה
לאחיו אני אחריב מהם שלשה וטלו כל אחד ואחד אחד
אחד ולא נשארו בהם איש. אמרו לו אחיו, יהודה, מצרים
אינה בשקם אם אמה מקריב את מצרים תחריב את כל
העולם. באותה שעה [מד, יט] ולא יכל יוסף להתאפק. פינן
שראה יוסף שהסמיקה דעתם להחריב את מצרים, אמר יוסף
בלבו מוטב שאתודע להם ואל יחריבו את מצרים. אמר
להם יוסף לא בך אמתם שאחיו של זה מת, אני אקראנו
ויבוא אצלכם. והיה קורא, יוסף בן יעקב בוא אצלי יוסף בן

רשי

ח ואחיו מת. וכי חסם כיהודה יאמר דבר שאין צורך לו שחיו מת. כשהיה בנימין. יושב אללי היתה דעמי מיושנת על
אחיו יוסף ועל אמו שמחה ועשקו דומה לי כאלו שלטתם לקמחם ממני צבת אחת. צקס לנכות צפה אחד בנימין כנתה כל
הנר כולה. אני משי. קמטק על כמנל.

מתנות בהונח

ח שפטיט. משמיע קול ומדבר דברים הרבה הלל יס בחתך
דברים ורואים לדבר יומר ממך ולמה חמה מדבר לפיכך שלא
מלך הארץ. את אחייך. עם אחייך. לנפתלי. הוא היה קל כרגליו
כמה שמנון נפתלי חילה שלחה. אני אחריב כו'. שלא נשאריו כי
אם חסע סהיו עליקים נכפשוטם כי יוסף חינו ושמעון וננימין היו
נחפסים וחק על גב דכמיכ ויולא אליהם חס שמעון חולי לא ילא
עדין לחיות לגמרי וקרא לייק הכי דכמיכ ויולא אליהם וגו' משמע

חידושי הרש"ש

ח אני אחריב מהם שלשה וטלו כל אחד ואחד אחד
אחד כו'. עי' מ"כ. ול"י מי הכיאו אל הלחץ הזה הלא
החשבון מכון אם יהיה שמעון בלתי אסור. וכ"מ
מדרשם לעיל מעשרה שליטים על אחיו וכמ"ש.

ח מתחלה בעלילה באת כו'. דלהכי קאמר אדוני שאל
את עבדך היש לכם אח וגו' לומר כי כל זה היה לנצל
עליהם עלילות. כמה מדינות ירדו. אלא מסתמא מפני
שראה עשרה אחים בחורי חמד לכוש מכלול נתן עינו
בהם לקנותם לעבדים (פ"ח).

לישא את אחותינו. ורוב בנים
החלים אחר אחי האם. אף על
פי כן לא כסינו ממך. והיינו
ונאמר אל אדוני יש לנו אב זקן
וגו'. פטיט. פי' דברך ומשמיע
קול. מפני מה לא עשית כן.
כמו שאתה מתחמד עתה על
שנתערבת להיות מגודה ואיך
רוצה להיות במכשול למה לא
חשת לנפשך גם כן מלחמא
במכירת האח ולצער האב
(פ"ח). ואמרת ל"ו מרוץ פוטר
כו'. מסבא קאמר הכי ונקט
לישנא דקרא אע"ג דיהודה לא
קאמר בלשון זה אלא יעקב
אמרה (יפה תואר). אני אחריב
שלשה ותשעה אחיו כל אחד
אחד הרי שנים עשר. ואילו
בנימין לא חשיב כי היה חבוש
לעבד ולא יוכל לצאת (פ"ח).
אמרו ל"ו אחיו יהודה מצרים.
יש נוסחאות א"ל יוסף יהודה
כו' (א"א). תחריב אתה כל
העולם. כי כל העולם עתה תלוי
במצרים לשבור רעבונם. ואם
נלחום אתם יקומו כל אנשי
העולם כי הכרתנו מחייבם. או
אמרו כן דרך החמנות. כי יש
לחום על עיר אשר יש בה
הרבה ב"א כמעט כל העולם
שם. באותה שעה ולא יבול כו'.
פי' שלא יכול להעמיד עוד את
עצמו מלהתגלות מפחד חרבון
מצרים ופי' לכל הנצבים עליו
שלא יכול לסבול עוד הנצבים
עליו והוצרך לקרוא להוציאם
מיד כפירש הרמב"ע. מוטב
שאתודע להם. שאהא נודע
להם. אני אקראנו ויבא. ותמצאו
בדאן.

ח ואחיו מת. וכי חסם כיהודה יאמר דבר שאין צורך לו שחיו מת. כשהיה בנימין. יושב אללי היתה דעמי מיושנת על
אחיו יוסף ועל אמו שמחה ועשקו דומה לי כאלו שלטתם לקמחם ממני צבת אחת. צקס לנכות צפה אחד בנימין כנתה כל
הנר כולה. אני משי. קמטק על כמנל.

7

מסורת המדרש

סו מניגה ד' ממוחל כן מנין ס' ילקוט כן רמו ק"ב ילקוט מהלים רמו מש"ב וזה ל' ילקוט דף צ"ג ע"ב

חידושי הרד"ק

ט פיוס לאחיו מפני שאמרו לעיל פירשה פיה שהורידוהו מבריתו לכן פייסם שיחלו לו וז' תחומא כאן י לענין ע"ז נחת כמה וכמה ר' אלעזר בן עזריה אומר או לנו כו' לעמוד לפנינו גושו נא כו' בלשון הקדש ויפול כו' כצ"ל.

ענף יוסף

פצ"ג י הדא הוא דכתיב ולא יכלו אחיו לענות אותו וזהו אם מפני הבושה לא ענו בעינין למה לא ענהו ויש לומר שמרדך המוסר שלא לענות במקום גדלים כמה וכמה או שמא בנימין לא היה קרוב לו כי נחש לעבד (פ"ח).

אמרו יוסף

ט כשורה עשה שלא ביישם ויודע היה צדקם. זהו לא עמד איש אתו אף שנשאר בסנהה הפעם היה בעבור התרוע יוסף את אחיו שהיה יודע צדקם שלא יעשבו רם ופירשו ולא עמד איש אתו אם מתמיה הפסוק עליו או כאשר דרכו י או לנו מיום הדין. שהוא העונש ואף שיש תוכחה שהוא התוכחות דברים ומענת כי אהון בלעם ויוסף יכירו כי מבע האמת נוצח המיד ונכר אף אם יהיה הנוהג חלש כי אין כחם חזק בארץ זהו לא יכלו אחיו הגדולים לענות הקטן כי נבחרו מפניו אף כי קטן הוא אם כן מפניו מפני הקדוש ברוך הוא לא כיש.

ידי משה

ט הוציאו כ"ז איש מעלי ר' חמא בר הנינא אמר לא עשה יוסף כשורה כצ"ל פי מה שנשאר עמהם לבד והיה מסכן עצמו וק"ל כהוגן וכשורה עשה פי' שלא לבייש אחיו שהם חשודים על ש"ד.

ליקוטים

פירחה נשמתו. מרוב הבושה הגיה פתאומית. עד שפירע עצמו. זהו כמו שמר"ק להלן סו ויגשו שהראה להם המילה. ט היה בהם פיוס ליוסף כו'. הוכחו להם. דמסמטעותו של דברים אין בהם מאוכה מרברי הצדקות וזלת התעוררת הלכ אם לא שכיזן בה שיראה יוסף אהבתו לאחיו בניין היתר אחיו וזהו יכמרו רחמי עליהם. לא עשה יוסף כשורה. שעל מה ספך ולא פחד סאתם. דעת ר"ח שפסך על צדקתו שבדאי לא יעשו ככה ואשד המר"ט.

מה אתם רואים. שהיל"ל יוסף אחיכם אני. והתחיל כתיבת אני על שהיו סבורים שיבא אחר. מיד פירחה נשמתו. לשון גזומא היא ופי' שנבהלו מאד עד שלא יכלו לדבר. ובתנחומא הגידטא עשה הקב"ה להם נס וחזרה נשמתו ויתכן שגם כוונת התנחומא על ביטול ההרגשות שלא לענות והנס שנתחזקו שיוכלו לענות. ט לא עשה יוסף כשורה. כמה שצוה שיצאו ככל איש מעליו ואחיו היו עליו כבעט גדול להרוג ולהחריב וביתו היה מלא גבורים לשמרו. אין אחי חשודים. והגם שעתה הסכימו להרוג ולהרוג מצרים אך מאחר שאינם חשודים בכך וכשיראו ביוסף שקרא הוציאו כל איש ישיבו אל לבם להיות מתון אולי כוונתו לעשות רצונם ואינו רוצה שישמעו אחרים כדבר. י או לנו מיום הדין. תנחומא כאן ס"ד ביתו ביאור בשם ר' יוחנן. וזה ע"פ ק"ו סתום. גשו נא. כדלעיל סס"ח וכאן הועתק ממקום אחר ע"כ הוכפלו הדברים.

יעקב בוא אצלי, והיו מסתפלין פארבע פנות הבית. אמר להם מה אתם רואים אני יוסף אחיכם. מיד פירחה נשמתו שנאמר ולא יכלו אחיו וגו' ולא האמינו לו עד שפירע עצמו והראה להם המילה.

ט אמר ר' חמא בר אבא פל הדברים שאת קורא שדבר יהודה ליוסף בפניו אחיו עד שאת מגיע ולא יכל יוסף להתאפק היה פהם פיוס ליוסף ופיוס לאחיו ופיוס לבנימין, פיוס ליוסף לומר ראו היך הוא נותן נפשו על פניה של רחל. פיוס לאחיו לומר ראו הוא נותן נפשו על אחיו, פיוס לבנימין אמר לו כשם שנתתי נפשי עליך כך אני נותן נפשי על אחיך. ולא יכל יוסף להתאפק וגו'. ר' חמא בר הנינא אמר לא עשה יוסף כשורה שאלו בעט בו אחד מהם מיד היה מת. ר' שמואל בר נחמן אמר פהגן וכשורה עשה, יודע היה צדקן של אחיו, אמר חס ושלום אין אחי חשודים על שפיכות דמים.

י ומה ב"ג ויתן את קלו בבכיו, ולא יכלו אחיו לענות אותו. אבא פהן פרדלא אמר יאוי לנו מיום הדין או לנו מיום התוכחה, בלעם חכם של העובדי פוכבים לא יכול לעמד בתוכחה של אתונו היא הוא דקתיב (במדבר ככ ל) ההספן הספנתי לעשות לה פה ויאמר לא, יוסף קטנן של שבטים היה ולא היו יכולים לעמד בתוכחתו, היא הוא דקתיב ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבחרו מפניו, לכשיבא הקדוש ברוך הוא ויזכירם כל אחד לפי מה שהוא שנאמר (תהלים נא) אזכירך ואערכה לעיניך, על אחת פמה וכמה. [מה, ד] גשו נא אלי ויגשו. הראה להם את המילה. אני יוסף. [מה, ח] ונתת לא אתם שלחמם וגו' וישימני לאב לפרעה. לפטרון,

אני יוסף אחיכם. ל"ג אחיכם כי במאמרו הראשון לא אמר אלא אני יוסף (פ"ח). מיד פירחה נשמתו. שנבהלו הוא. וכשנתיישבו בדבר אמרו כי האמינו בו (יפה תואר). פירחה נשמתו. ובתנחומא אי עשה הקב"ה גם חזרה נשמתו. ולא האמינו לו עד שפירע פי' הרא"ם דמנשו הנה הוא דמפיק לה שפי' גשו הנה שיתקרבו אליו כדי שיראה להם מילתו. דאליכ מה צורך בהתקרבות הנוסף הזה. וכן ששמע לקמן. שפירע. גלה בגדיו עד המילה. ט על בניה של רחל. ומה הבין יוסף שכבר שב יהודה בכל לבו לאהוב בניה של רחל. נותן נפשו על אחיו. ומענה ראוי להיות מלכם ככראשונה קודם שהורידוהו מגדולתו כיון שהוא עומד בפ"ן. על אחיו. אם יבא לידו. לא עשה יוסף כשורה. שהוציא כל איש מעליו שאילו בעמו ט ברב חסם מיד היה מת. קודם שפיסק להתודע להם. שבמרידות נפשם כשראו אותו יחידיו היו מוסרים נפשם להרגו. אין אחי חשודים על שפיכות דמים. שב"ג מצווים על ש"ד. אע"פ שאמר יהודה שיהרגו כדלעיל גזים ולא עבד (פ"ח). אין אחי חשודים. וא"כ כהוגן עשה שהוציא כל איש מעליו כדי שלא יתביישו אחיו בפני המצרים. י ברדלא. בן איש ששמו היה דלא או ע"ש מקומו (כדאיתא בירושלמי דעירובין) אנשי ברדלא. ויוכיח כ"ל אחד ואחד כו'. שהאיש אשר מלא אותו אלהים בתכמה ותבונה ראוי הוא שיעבד ה' בתוספת עבודה כמעלה יתירה מהזולת כפי יתרון השנתו עליהם. על אחת כמה וכמה. שלא יוכלו לענות. הראה להם את המילה. דאליכ הנשה זו למה. וישמני לאב לפרעה לפטרון כיסליון כך צריך לומר. אב הוא לשון קיסרית בשם המושאל כי אב ממש נקרא בל"י (פאטער) ונשאל גם כן בשניו קצת פטרון לכל מי שמנין ועומד בפני שאר ב"א כמו אב לבניו. והמלך על עמו. כן יוסף היה מנין ומציל רש"י

ט פיוס ליוסף. שהיה אומר ראו היאך נתן נפשו על בני רחל. כשם שנתתי נפשי. על אחיך שהלל את יוסף שאמר מה נגע ולא יכל יוסף להתאפק הוציאו כ"ז איש מעלי

מתנות כהונה
להם. אהא נודע ויכר להם כאל אמר אל תחודע לרשות שפירע. גלה כל נדניו עד על המילה. ט ע"ז בניה של רחל. וכן הימס סונומו נשעה שאמר לנו ונמכרו כדי שלא ימות בחור הכור וכמו שהעיד עליו הכמוס וידעו אל מהי בו. אני נותן בו. על יוסף חס אמר אמו. להתאפק וגו' גמנין. בעצמו בו. דקטו זו דריסק

8

מסורת המדרש

בה פעמים דף י"ז. כו פסוקי דף פ"ט. ארצנו פרק ל'. בו ילקוט כחן וכו' ק"כ

חידושי הרד"ך

ג לומר הוא השבט הזה לשרוף בו. אפשר ירחו זה מ"ש תהלים מ"ז עגלות ישרוף באש. בפרשה עגלה שרופה. ע"ז מ"כ בשם הדר. ושם (ר"י) סיים דאנא גרימנא (על מהר"ו) מ"י קב"ה וע' שרת צ"צ מ"ז ח"ש לעיל פ"ד ומיעין מתחבטין. ומ"כ המ"כ שמשנה הנקוד מעגלה לעגלה באמת נראה כי שם עגלות שבמקרא היה על עגלות נמשכות בעגלות כתיב ומ"ש בעגלות הנשיאים (עי' ט"ו) כתיב וע' פי רשב"ם כאן שלכן נתנו עגלות ע"פ פרעה שאין פה יצאה ממצרים כו' (ע"ש).

ענף יוסף

פצ"ד ג ויגידו לו לומר עוד יוסף חי. כאלשיך תהלים מומר ע"ז א"י שכונת יוסף במה שלא הודיע לאביו שהוא חי בכל משך כ"כ שנה. וה"ל לבתו הלשין את אחיו ולבתו הכיובים שאמרו לאביהם שאב. עד שעי' עצמם שלח שיהיו הם המכשרים לאביו שעי"כ לא יקנעו עליהם עכ"ל.

אמרי יוסף

אמר להם א"ל תרגונו בדרך. פירושו מצד המבט אל תרגונו בפסיעה פסיעה נסה מצד ההשגחה אל תרגונו כביטול תורה אע"פ שאמרתיו מהו רש"י ג"כ שלא תתעסקו ואמר מצד המקרה שלא יקרה מקרה רע הכנסו בחמה לעיר. ג היתה ע"ז חקוקה עליהם. וז"ל בתחלה אשר שלח יוסף אע"פ ששלח יוסף לא היה אלא כפונדק בירב ע"פ פרעה אבל אח"כ אמר יורא את העגלות אשר שלח יוסף כשרות כרת. וא"ת הרי אח"כ נאמר וישא בני ישראל את יעקב אביהם בעגלות אשר שלח פרעה י"ל וכל מה שהיה עושה יוסף נקרא ע"ש פרעה. לומר הוא שבט יהודה לשרוף ע"י. דכתיב ויעזבו את עצביהם ויאמר דוד וישראל. פירושי ממנו בעגלה שרופה. כי לומר אותו והו עומקם בהלכות עגלה שרופה הנמשכת מעסק הלויה ושלתה זה ויזבדו אליו כל הדברים אשר דיבר יוסף ויבין שראה ושמע ספור ענין עגלה שרופה וכו'.

זרע אברהם

וא"ל תעמידו עצמכם מידת. יש לדיקדק מדוע לא צוה יעקב דבר זה לבניו וז"ל רד"ק בהקדים מוגיא דגמרא בתענית דף ר' ע"ב ח"ל אל תרגונו בדרך אמר להם יוסף אל תתעסקו בדבר הלכה שמה תרגונו עליכם הדרך ומקשה המבואר איני והאמר ר' אלעאי שני ת"ח שמהלכין בדרך ואין בנייהם ר"ת ראוים לשרוף שאמרו והי' המה הולכין הדרך דבר ונהר רכב שאי' וטו' אי' ויפירו בן שניהם מעמא דאימא דיבור הא ליכא דבור ראוין לשרוף ומשני הא לבייטס הא לעיוני עכ"ל ובת"ר בריה אל תרגונו יש במדרש אל תתעסקו בדבר הלכה מטעמא דאימא דבור ובמדרש יש שהיו עומקם בדברים כשרים קשה לנא י"י' יש להקשות למה לי לבטא דמסקי שויה ראוין לשרוף הלכה לא מקשה כפשוטא הואיל ומתיב והי' המה הולכין דבר איתא בירושלמי ר' אומר בק"ש היו עוסקים דכתיב דברת בם ור"א אומר במעשה בראשית דכתיב בדבר ה' נעשה אי"כ ש"ם שמותיב לעסוק בתורה ששהו בדרך וז"ל רבאל זה לא היו יכול להקשות לפי דרש"י פירש שלא תרגו עליהם שלא תתעו בדרך וז"ל לפי שאל מהו ועל ואל"כ אם יעסקו בתורה איריך להם הדרך ויבטלו מצות כיסוד אב וכל"ו היה היא שברוך רשות ללמד לא חיוב וא"כ האויל והיה באן מצות כא"ו א"ל אל תתעסקו בדבר הלכה משא"כ ע"פ מסקנו שחייב שיהיה כשאני עוסק וא"כ לא יועיל מצות כא"ו ש"ת עדיף מ"א"ו וז"ל התוספת אל תרגונו במדרש יש אל תתעסקו בדבר הלכה ומשום הכי צריכא למיטר שאל אב"ט האויל ויש חיוב לעסוק בתורה מוכיח תיתי לפוטרים מ"כ מצות כא"ו האויל וז"ל ת"ת עדיף. ומסקי התוספ' ובמדרש יש שהיו עוסקים בדברים במלים משה' היה ראוי לשרוף אב"כ אם לא היו עוסקים בתורה לא היו נענשים שאינם מחוייבים לעסוק בתורה בדרך וא"כ האויל והיה מצות כא"ו היה היא לפוטרים מ"ת' להכי א"ל אל תתעסקו מ"ת' הירק ח"ש אל יוסף אל תרגונו פי' ולא קשה מדוע לא צוה יעקב לפי שכאן היה לפוטרים מ"כ מצות כא"ו. ג ר' לוי בשם ר' יוחנן וכו'. אמר להם אם יאמינין לכם הרי מוטב וכו'.

ג ויפג לבו. וסיפיה דקרא כי לא האמין להם ודורש לפי שלא האמין להם מכבר שהוחזקו אצלו לכדאים ע"כ ויפג לבו. אותן העגלות. שהרי כתוב ויאמר פרעה וגו' קחו לכם עגלות וכמ"ש בסוף הענין בעגלות אשר שלח פרעה וכאן אמר אשר שלח יוסף והכריע מ"ש בשמואל ב' ה' כ"א ויעזבו את עצביהם וישאם דוד ואנשיו וכמפורש בדה"א י"ד ב' ויאמר דוד וישרפו באש הרי שמש"כ בשמ"א וישאם פירושו ששרפם וכן ה"ר"ג ונתן ואוקידינונין בנורא. וחולק על גמרא דילן ע"ג דף מ"ד ע"ש וכן כאן שמ"ש שלח פרעה לשאת פירוש לשרוף. וזהו מ"ש למוד הוא השבט כמו שרוף דוד שבא מיהודה כך שרף יהודה וכן יאשיה ממלכי יהודה שרף כל גלולי מלכי ישראל ויהודה. וכמו שדרשו מגילה דף י"ג ואשחו היהודיה על שכפרה בעבודת כוכבים. וז"ל את העגלות. והלא שלח גם אתונות

אחיו וגו'. אמר להם כי אל תפסעו פסיעה גסה ואל תעמידו עצמכם מדברי תורה והקניטו תמה לעיר.

אמר עוד יוסף חי ויפג לבו. פני ר' היא כימה טיבו של ב"דאי הקה אפילו אמר דברים של אמת אין מאמינים אותו. [מה, כז] ויורא את העגלות. יאותן עגלות ששלח פרעה לשאת אותו הקנה עבודת כוכבים חקוקה עליהם עמד יהודה וש"רפן. לומר הוא השבט להיות שוף עבודת כוכבים. ר' לוי בשם ר' יוחנן בר שאול אמר להם אם יאמין לכם הרי מוטב ואם לאו אפם אומרים לו בפשעה שפרשתי ממך לא

בפרשת עגלה שרופה הייתי עוסק, הרי הוא דכתיב ויורא

וע"ה ז"ל אברהם בעתה הקודם. והכניסו בחמה לעיר כשאתם לגים ושוכבים בדרך בעירות הכנסו לעיר בעוד שהחמי זורתת שאין לסמים מצויי. ופי' אל תרגונו בדרך שלא תגמרו שימתין עד שיאיר. ויכנס בכי טוב בערב בעוד שהחמי זורתת שאין לסמים מצויי. ופי' אל תרגונו בדרך שלא תגמרו לכם רוננו וצער בדרך מפני לסמים ודומיהם. ג ב"דאי. שרף. אין מאמינים אותו. וכן אחי יוסף ע"י ששקרו כמה שאמרו הכר נא הכתונת כנך היא וכבר הרגיש יעקב בשקרוהו. לכן גם עתה לא האמין להם. ויורא את העגלות אשר שלח יוסף. ואותן עגלות ששלח פרעה היבן היו. אלא אותן עגלות ששלח פרעה בצ"ל. דברו הכי כתיב בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אותו. קשה ליה למה פעם יחסום אל יוסף ופעם אל פרעה. ולכן אמר דאותן עגלות ששלח פרעה מתחלה היה חזקו בהם ע"י ושרפם יהודה בהסתר ושלה יוסף אחרות ולא באו אלא של יוסף. והא דכתיב תו אשר שלח פרעה היינו לפי שגם עגלות האחרים אלו יוסף אלא על פי פרעה. היתה עבודת כוכבים חקוקה עליהם. לאו עכרים ממש היתה אלא לניו בעלמא הוה. וקרי לה עכרים דכמהו עושין לעכ"ם. לומר הוא השבט הזה. שנהא ויעזבו שם את עצביהם וישאם דוד. וכן רוב מלכי יהודה שרפו האלילים. ואמר זה לומר שאף שלא נחפשו מי שרפן. מסבא ידעינן דהיינו יהודה מרחינין ששבם זה רגיל בכך ומעשה אבות יעשו בנימ. והטעם כי הוא המולך ולו יאתה לתקן עולם במלכות שדי (יפ"ת). לא בפרשת עגלה שרופה. וזה סימן יפה לו להזכיר לו ההלכה שהיה עוסק בה בעת פטירתו ממנו כי מי ידע בזה חוץ ממנו. הדא הוא דכתיב ויורא את העגלות. כלל השתא א"ש דקאמר אשר

רש"י

ג בשעה שפרשתי ממך הלא בפרשת עגלות של משכן הייתי עוסק.

מתנות בחוגה

וא"ל תעמידו כו'. אל תתעסקו בדבר הלכה וכמו שאמרנו מו"ל ב' שמשלבים נזקין ואין צניעה דברי תורה ראויים לשרוף כשהיה חושש שימהרו לתנותם עד שלא יוכלו לעסוק בתורה אע"פ רש"י פי' צניעה הכוונה אל תתעסקו דבר הלכה זהו גירסת מלמד שלנו כפ"ק דמענית א"ל לפי גירסת הספר שזכרנו פירושו כמו שפירשתי ואח"כ מלמדי כדברי בנה"ר מרחי ופי' ה"ג בילקוט ופ"ק דמענית והכניסו בחוגה לעיר. פי' מלכותו עומדת לעיר בעוד שהתמה זרחת וכלאמר כפ"ק דמענית דלמר רב לעולם ולא חלם כזי עוג ויכנס בני עוג ויניקם הספר גם היא י"ל לישבה וק"ל

וא"ל תעמידו עצמכם מידת. יש לדיקדק מדוע לא צוה יעקב דבר זה לבניו וז"ל רד"ק בהקדים מוגיא דגמרא בתענית דף ר' ע"ב ח"ל אל תרגונו בדרך אמר להם יוסף אל תתעסקו בדבר הלכה שמה תרגונו עליכם הדרך ומקשה המבואר איני והאמר ר' אלעאי שני ת"ח שמהלכין בדרך ואין בנייהם ר"ת ראוים לשרוף שאמרו והי' המה הולכין הדרך דבר ונהר רכב שאי' וטו' אי' ויפירו בן שניהם מעמא דאימא דיבור הא ליכא דבור ראוין לשרוף ומשני הא לבייטס הא לעיוני עכ"ל ובת"ר בריה אל תרגונו יש במדרש אל תתעסקו בדבר הלכה מטעמא דאימא דבור ובמדרש יש שהיו עומקם בדברים כשרים קשה לנא י"י' יש להקשות למה לי לבטא דמסקי שויה ראוין לשרוף הלכה לא מקשה כפשוטא הואיל ומתיב והי' המה הולכין דבר איתא בירושלמי ר' אומר בק"ש היו עוסקים דכתיב דברת בם ור"א אומר במעשה בראשית דכתיב בדבר ה' נעשה אי"כ ש"ם שמותיב לעסוק בתורה ששהו בדרך וז"ל רבאל זה לא היו יכול להקשות לפי דרש"י פירש שלא תרגו עליהם שלא תתעו בדרך וז"ל לפי שאל מהו ועל ואל"כ אם יעסקו בתורה איריך להם הדרך ויבטלו מצות כיסוד אב וכל"ו היה היא שברוך רשות ללמד לא חיוב וא"כ האויל והיה באן מצות כא"ו א"ל אל תתעסקו בדבר הלכה משא"כ ע"פ מסקנו שחייב שיהיה כשאני עוסק וא"כ לא יועיל מצות כא"ו ש"ת עדיף מ"א"ו וז"ל התוספת אל תרגונו במדרש יש אל תתעסקו בדבר הלכה ומשום הכי צריכא למיטר שאל אב"ט האויל ויש חיוב לעסוק בתורה מוכיח תיתי לפוטרים מ"כ מצות כא"ו האויל וז"ל ת"ת עדיף. ומסקי התוספ' ובמדרש יש שהיו עוסקים בדברים במלים משה' היה ראוי לשרוף אב"כ אם לא היו עוסקים בתורה לא היו נענשים שאינם מחוייבים לעסוק בתורה בדרך וא"כ האויל והיה מצות כא"ו היה היא לפוטרים מ"ת' להכי א"ל אל תתעסקו מ"ת' הירק ח"ש אל יוסף אל תרגונו פי' ולא קשה מדוע לא צוה יעקב לפי שכאן היה לפוטרים מ"כ מצות כא"ו. ג ר' לוי בשם ר' יוחנן וכו'. אמר להם אם יאמינין לכם הרי מוטב וכו'.

מסורת המדרש

כח פ"ג סוטה דף י"ד. שה"ט
רבה פתשה לי' פסוק י"ג. ממומה
מנומה סימן ה'.

חידושי הרד"ק

עומד בצדקו. דרש עוד יוסף חי
שהוא צדיק שנקרא חי כמ"ש
איש חי רב פעלים.

זרע אברהם

גיל רר"ל פליג על ת"ק דס"ל
שחרף עגלות שנתן פירעה ויוסף
נתן עגלות אחרות אלא שהן
העגלות ששלח יוסף וכפי
הרש"ם שיוסף שלח עגלות ע"פ
פירעה ע"ד שאחזיל אין פרה
וחזיר ויצאת מצרים עד ליסול
אם שלה כדי שלא יוליד וא"כ
אין מנהיגין עגלה לצאת מצרים
לפירעה אחרת הוצרך יוסף
ליסול הרמז רמלכא מפירעה
לשלוח העגלות רק מקשה למה
שלח העגלות הוכרח ליסול
רשות מפירעה מאי כולי האי אם
היה שלח המורים או גמלים או
סוסים ולא היה צריך ליסול
רשות מפירעה אלא י"כ ששלח
עגלות לסימן שיעמד בצ' עגלה
ערופה הדבר זה הוצרך לעשות
כ"י שיאמין יעקב וא"ת היה
למסור הדבר בצ"פ לאחיו לסימן
ויש לומר שזה אינו סימן כל כך
שאף השבטים ידעו זה מסבא
שעמק בפירעה זו מבח לזיה ע"כ
שלח העגלות שיראה יעקב
העגלות ששלח ויבין שעל כרחק
שלח עגלות לסימן דאם לא בן
למה ליה כל דא להפריח
שיסכים פירעה וק"ל.

נחמד למראה

פצ"ד ד ויסע ישראל וכ"ל
אשר לו ויבא בארה שבע.
להיכן הלך. אמר ר' נחמן
שהלך לקון ארזים שנטע
אברהם זקנו כבאר שבע.
לכאורה צריך ביאור זה הלשון
להיכן הלך כיון שהכתוב אומר
שהלך בארה שבע. אך כפי מה
שהבאר שבע נאמר ויבאו אל
זכמים הוה ליה למימר ויבאו אל
באר שבע או ויבא בארה שבע
במסורן מלה ק"ל ומדכתיב בארה
שבע נה"א כסוף המינה שהיא
במקום למ"ד במלמה המוכה
על הקירוב. מוכח שלא בא אל
תוך באר שבע ממש. רק שבא
קרוב וסמוך לה ולאמנו לא נדע
עדיין לחוזה המקום הקרוב לבאר
שבע אשר הלך שם. וזהו שאמר
להיכן הלך אמר רב נחמן שהלך
לקלן לחוזה שנטע אברהם זקנו
בבאר שבע. וזהו מה שאמר
הכסוף בארה שבע נה"א כסופה
המורה על הקירוב כי מובאר
שאין טעמים לחוזה במוך העיר
ממש כי אם נעיונה על עיר.
והוא מקום הקירוב לבאר שבע.

וגמלים ולמה דוקא חיתה רוחו מעגלים אלא שהיה בהם
אורח שיוסף חי ע"פ מדת ממעל על עגלה ערופה שהוא
שייך לענין זה כששלח יעקב את יוסף ולוזה אותו אז
עסק עמו בדיני לזיה וכמ"ש בעגלה ערופה ידינו לא
שפכו הדם הזה ודרשו שלא

ראינוהו ופטרנו אותו בלא לזיה
ועוד דמיון על שחשב יעקב
שנהרג יוסף בדרך ותחלה לא
רצה יוסף להזכיר ליעקב צער
אך אם לא יאמין בהכרח
להזכירו ע"י פרשת העגלות
ומצאתי בן בוזר סדר וישב
ונזכר כמ"כ. וע"ל פצ"ה ס"ג.
א"כ פירוש ש"פ יוסף. שמי"ש רב
רבו מפוש לאיזה ענין ודורש
על כח כמ"ש גדול אדונינו ורב
כח. ויותר קרוב מפסוק התבטח
בו כי רב כחו אצל הרעם
באיוב ל"ט י"א ויוסף נדמה
לראם כמ"ש וקרני ראם קרניו
א"כ מ"ש כאן רב פי' רב כח
מדה ט' עפ"מ י"ו. ודורש עוד
ע"פ מדות הנ"ל רב טוב כמ"ש
מה רב טובך אשר צפנת
ליראיך. ולא ארד אבל שאולה.
ומ"ש עומד בצדק מחיבת חי
כמ"ש בריש ברכות בן איש חי.
שאמרתי נסתרה דרכי. לעיל
פצ"א ס"י ושי"ג. ד להיכן הלך.
שארין זה הדרך למצרים ולמה
הלך לשם. ודורש כמ"ד לעיל
פני"ד ס"ו אשר פרדס. שנים
ושלושים אמה. כ"ה גם כשי"ד

פ' עד שהמלך במסבו כל הענין. ומ"ש ל"ב אמה צ"ע
שהרי מדת הכותל הארוך היה עשרים קושים כל קרש
אמה וחצי הרי ל' אמה וכן מפורש בבבליהא דמלאכת
המשכן וכרש"י בחומש שהיה ל' אמה. אך מאחר שכן
הגירסא בב' מקומות במדרש אין לשבשו. ויתכן לומר

כי הרוח הדרומי והצפוני לא היו אלא ל' אמה שהרי כ'

שלח יוסף ולא קאמר פרעה. ופי' וירא את העגלות וישמע
דבר העגלות. ואע"פ דעגלות דקרא הוא מלשון עגלות
צב. ועגלה ערופה הוא לשון עגלת בקר. מ"מ כיון
שהעגלות בקר הן המושכות את העגלות ירמוז יפה
עגלה ערופה בעגלות הבקר

את העגלות וגו' ותחי רוח וגו'.
[מה, כז] ויאמר ישאל רב. רב
פחו של יוסף בני שפמה צרות
הגיעוהו ועדין הוא עומד בצדקו.
הרבה ממני שחטאתי שאמרתי
(ישעיה מ כז) נסתרה דרכי מה,
וקטות אני שיש לי בקמה רב
טובה

ד [מ. א] ויסע ישראל וקל אשר לו
ויבא בארה שבע. להיכן הלך
אמר ר' נחמן שההלך לקון ארזים
שנטע אברהם זקנו בבאר שבע,
היך מה דאת אמר (בבבליהא כ"א לה)
וישע אשר וגו'. קתיב (שמות כו כז)
והקריח התיכן קתוף הקרשים,
אמר ר' לוי והקריח התיכן שנים
ושלושים אמה היו בו, מהיכן
מציאו אותו לשעה, אלא מלמד
שהיו מצנעין עמקם מימות יעקב
הוא בקצה גבול דרומי. וטמילא לא ה"ל לעבור על הדין
באר שבע ללכת מצרימה ע"כ אמר שהלך לקון ארזים
שנטע אברהם לצורך בריח התיכון וכדבבסמוך. שנים
ושלושים אמה היה בו. ע"פ הסבא דברייחא דמלאכת
המשכן דס"ל שפי' סבירא מן הקצה אל הקצה מן
המזרח עד המערב והיה בריח תיכון אחד לכל צד. אבל
קשה מאי ל"ב אמה דקאמור הכא הא ליתיה אלא למ"ד אמה.

הרבה ממני. הולאתי מפי לומר יומר ממנו שאמרתי נסתרה דרכי. ועוד רב נטום אני שיש לי נמה רב טובך מאחר
שהשנים שלמים.

רשי"י

הרבה ממני. הולאתי מפי לומר יומר ממנו שאמרתי נסתרה דרכי. ועוד רב נטום אני שיש לי נמה רב טובך מאחר
שהשנים שלמים.

מתנות כהונה

שכחתי נסם רש"י שעגלות ממש היו אולי נמנן כן על שמו
ומעולם לא ילא מפיו ע"כ. ה"ג וירא את העגלות אשר שלח
יוסף ותחי רוח יעקב ויאמר ישראל רב וגו'. ה"ג בילקוט
הרבה ממני שחטאתי כו'. ויוסף עמד בחוממו עם ה' ולא
הירס אחר ממוזיו ימנך דל"כ לא היה עמו ובפירוש רש"י
גורם הרבה ממני הולאתי מפי ונעשה שהניחו לו כחונת יוסף אמר
נסתרה דרכי וגו' דל"כ לא הגיע לידו כן כן מלאמי צפי' אין
נפיתו של ר"ה. ה"ג ובבטוח אני שיש לי כו'. ובבטוח אני
כו'. פירושו ענין ד"ה וכן מלאמי צפי' רש"י ח"ל ועוד נטום אני
כו'. ודרש רב על עוה"כ כד"ה מה רב טובך אשר צפנת ליראיך
והטעם כמו שפי' רש"י בחומש מאחר שראה ש"כ בניו שלמים
שעל דאנה זו אמר נחמלה כי ארז אל בני אצל שאלה. ד להיכן
הלך כו'. לומר מ"ע הלך לו לבאר שבע.

חידושי הרש"י

ד והבריח התיכון שנים ושלושים אמה היה בו. ס"ל
בבבליהא דמלאכת המשכן שהביאו החוסי' בשבת (צ"ח
ב'). ע"ש. וק"ל בגמרא דילן שם שהיה מקיף הג' רוחות
דא"כ היה קרוב לצ"ב אמה. אך לקמן סדר גי' נשא פ"ג
סחם המדרש כשיטת הגמרא וכמ"ש שם כשי"ד. ורש"י

ס פ ר

נחמד מזהב

אוצר החכמה

היא דברי תורה אשר יצאו מאת כבוד קדושת מרן הרב הקדוש והמתור אור שבעת הימים רבב ישראל ופרשו מופת חרור אמפקלריא המאירה למשמין גלין ליה כבוד קדושת

אדמו"ר רבינו יחזקאל מקאזמיר

אשר התנסה

וצוקללה"ה. אשר שמע ממנו חתנו ותלמידו אשר יצק מים על ידו כיק הרב הגאון האמתי הצדיק המפורסם תפארת ישראל והדרו פ"ה ע"ה וכו' בקש"ת מ"ה משה דוד הכהן וצוקללה"ה אב"ק קאלשין והנצי"ץ עם תוספות ביאורים והגהות הנקובים בשם

עפרות זהב

1234567

מהרב הגאון הצדיק אב"ק קאלשין וציללה"ה הנ"ל ובתוספות נוסף הרבה מאמרים מאת כבוד הרב הגאון המפורסם סו"ט שהיו"ח מ"ה שמואל יעקב קאפיל הכהן שליט"א אב"ק איוואנגראד ובעת אב"ד קאלשין כהרב החסיד המפורסם וכו' וכו' 'אים מ"ה בנימין דוב הכהן מיקירי ירושלים שה"ק תובב"א בהרב הגאון החסיד מ"ה ישראל מאיר הכהן מווארשא וציללה"ה פחו' ותלמידו של מרן הקדוש בעל המחבר וצוקללה"ה:

ונלוח אליו בסופו קונטרס ענף עין אבות מהרב הגאון המפורסם מ"ה שמואל יעקב קאפיל הכהן שליט"א הנ"ל, פלפילים נאים חריפים ושנונים. לחדר 5 התלמידים דברים ערבים בעולת מחים כאשר עניי המעיין יחוו מישורים:

הובא לביה"ד ע"י הרב המאוה"ג שהיו"ח מ"ה יעקב יצחק הכהן קליסבערנ שליט"א אב"ד לבאבראווניק כהרב הגדול החסיד המפורסם מ"ה מרדכי צבי הכהן וציללה"ה אב"ד דסמאצק ותתן הרב הגאון הנ"ל אב"ק איוואנגראד וקאלשין

ובהשנת הרבני הנגיד החסיד מ"ה אברהם יוסף קליימאן מווארשא נ"י נאלשוקי 41

פיעטרקוב

בדפוס החדש של ר' חנוך העניף. בח"ד ישעי' וואלף פאלטאן נ"י שנת' שפ"ע ר"ב ט"ו"ב לפ"ק

СЕФЕРЪ НЕХМОДЪ МИЗУГОВЪ

יפול ת"ו במלרים (שהי' ערות הארץ) ומחוד הקיסור שנחקשר בנימין עם יוסף וזה שלא נפל ת"ו ולזאת נתנו לו אסנת ואפרים ומנשה חלקם עבד זה עבד הישר כח שחזק כמו של יוסף להיות בחינה לדיק יסוד עולם (וזה הוא הפירוש שנחנו לו חלקם שכל מה שהי' להם הי' הכל ממונו עבד שהוא החקשר עלמו עם יוסף האדיק כנ"ל) :

להיות בחלקו של בנימין וסופן ליתרב ובנימין צכה על משכן סילה שיחרב : **ורכאורה** קשה הלא אין לנו אלא מלך אחד ובית המקדש אחד וכה"ג אחד אי"כ אם משכן סילה לא יחרב ממילא לא יהי' בית המקדש כלל . אך כל אחד רצה שיחקיים של חבירו אף שעל ידי זה לא יהא לו כי רצה שיחקיים של חבירו יותר משלו זכן גם כאן אמרה אסתר ולומו עלי פירוש שאתם בני ישראל תלומו עבדתי (היינו שכוונתכם יהי' עלי) וגם אני ונערותי אלום כן שגם אני אלום עבדכם ולא עבדתי ואז כאשר כל אחד יתפלל בעד חבירו בודאי יהא יפועה :

פרשת ויגש

7 ← **ויפול** על לוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין צכה על לואריו . הנה במגילת אסתר כתיב ולומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונערותי אלום כן ואינו מוכן מהו הפירוש ולומו עלי (דהלא הלוס הי' עבד כלל ישראל) . וכן מהו הפירוש גם אני ונערותי אלום כן . אך הענין הוא שטיקר הוא שכל אחד יחשוש בטובת חבירו ויתפלל על לער (א) חבירו יותר משלו וכאשר יראה טובת חבירו אף שטבדור זה לא יהי' לו כל יחשוש כלל . וכמו שמלינו כאן ויפול על לוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין צכה על לואריו ופירש"י שיוסף צכה על שני מקדשות שעמידין

פרשת ויחי

ויתחזק ישראל וישב על המטה . הענין מה שגדול הדור יושב על המטה הוא בחינת אשר מקדס היו יושבין על המטה דרך חירות שהוא בחי' הודע שהמטה הוא הימוד הגמור . אבל מי שאינו בר הכי לעשות כמו שצריך הנה הוא רמאי גמור שמרמה את הכריות : **ודוא** מה שרמזו חז"ל (בבבבב דף ח' ע"ב) ואל תשבו על מטת ארמית איכא דאמרי לא תגנו בלא (א) ק"ש היינו

עפרות זהב

7 ← (א) **ב"ש** שכל אחד יתפלל בעד חבירו הנה כן אמרו חז"ל המתפלל בעד חבירו והוא לריך לאוחו דבר הוא נענה מחילה . וכפי דברי רבינו הפירוש שאף שטיי שיתפלל בעד חבירו לא יהי' לו כל יחשוש לזה כנוכר בפנים ועבד זה הוא נענה מחילה יען שזה הוא דבר גדול מאד בעיני השי"ת לסלק אי"ע לגמרי עבד חבירו . ועיין בס' אור חדש מרבינו מהר"ל מפראג על מג"א פירש כן וכן נאמר בפסוק . והי' שב שבות איוב בהתפללו בעד רעהו ועיין מל"ד . ולדברי רבינו אפילו בענין עבודתו ית"ש לריך להיות כן כמו לענין משכן סילה וירושלים : **ועיין** שם באור חדש שפירש מלות גם אני ונערותי אלום כן . שאסתר ביקשה שהם יומו שלשת ימים ע"ב שעות כמספר ככ"ן . אבל היא ונערותי יען שצריכין לבוא לפני המלך יאכלו ב' שעות מקודם ולא יומו רק ע' שעות כמנין כן . ע"ש : **(א) עיין** מהרש"א שם שדקדק דאמאי נקט לשון זה היינו לא תשבו על מטת ארמית

מִבֶּטֶן מִמַּעַי אָמַי אֶתְּהָ גֹזֵי בֶּךָ
 תִּהְלָתִי תָמִיד: וּכְמוֹפֶת הַיִּיְתִי לְרַבִּים
 וְאַתָּה מִחֲסֵי-עֵז: דַּח יִמְלֵא פִי תִהְלָתְךָ
 כָּל-הַיּוֹם תִּפְאַרְתְּךָ: אֶל-תִּשְׁלִיכֵנִי
 לְעֵת זְקֵנָה כְּכֹלֹת כָּחִי אֶל-תִּעֲזֹבֵנִי:
 כִּי-אָמְרוּ אוֹיְבֵי לִי וְשֹׁמְרֵי נַפְשִׁי גִוְעֵצוּ
 יַחְדָּו: יֵא לֵאמֹר אֱלֹהִים עֲזֹבוּ רַדְפּוּ
 וְתִפְשׁוּהוּ כִּי-אֵין מִצִּיל: יִבְּאֱלֹהִים אֶל-
 תִּרְחַק מִמֶּנִּי אֱלֹהֵי לְעִזְרָתִי חִישָׁה
 (חִישָׁה קִדִּי): יֵי יִבְשׁוּ יִכְלֹ שְׁטֵנִי נַפְשִׁי
 יֵעָטוּ הָרַפָּה וּכְלָמָה מִבְּקִנְשֵׁי רַעְתִּי:
 יֵד וְאַנִּי תָמִיד אֵיחָל וְהוֹסַפְתִּי עַל-כָּל-

בְּמִימְרֵךְ תּוֹשֵׁבְחָתִי תִדְרָא:
 (ח) חִיךְ תִּמְהָא חֲוִיתִי לְסִגְיֵעִין
 וְאַנְתָּ רִוּחַצְנִי וְעוֹשֵׁנָא דִּילִי:
 (ח) יִתְמַלֵּי פִנְיִי תּוֹשֵׁבְחָתְךָ כָּל
 יוֹמָא שְׁבַחְךָ: (ט) לָא תִטְלוֹק
 יְתִי לְעֵדֵן סִיבּוּ פִד יִפְסוֹק חִילִי
 לָא תִשְׁבַּקְנֵנִי: (י) אַרוּם אָמְרוּ
 בְּעַלְי דְבָבִי עַלִי בִישׁ וְנִטְרִי
 נַפְשִׁי יִתְמַלִּיכוּ כְּחָדָא:
 (יא) לְמִימֵר אֱלֹהָא שְׁבַקִּיה
 רַדְפּוּ וְאַחֲדוּ יִתִּיה אַרוּם לִית
 דְּפָצִי: (יב) אֱלֹהָא לָא תִרְחִיק
 מִנִּי אֱלֹהֵי לְסַעְדֵי וְרִיז:
 (יג) בְּחַתוֹן יִשְׁתַּיְצוּן סְטֵנִי
 נַפְשִׁי יִתְעַטְפוּן קְלָנָא וְכִיסוּפָא
 תְּבַעֵי בִישׁוֹתִי: (יד) וְאַנָּא
 תִדְרָא אוֹרִיךְ וְאוֹסִיף עַל כָּל
 תּוֹשֵׁבְחָתְךָ:

תולדות אהרן

רש"י

הרודף: צוית להושיעני. פעמים רבות הושתתני על ידי שלושין: (ז) וחובנין. כמו חומס וכן (ישעיה א') אשרו חמוץ, נגול: (ח) אתה גוזי. אתה מוילאי ומעצרי כמו (צמדבר יא) ויגו שלום, כי גו חיש ונעופה (לקמן ז'): (י) כמופת הייתי לרבים. רבים ראו לרומי ודלגו פן יקראם דוגמת לרמי פן אהיה להם לאות כאשר הוקרה לזה כן יקרה לנו כענין שנאמר (יחזקאל כ"ד) והיה יחזקאל לכם למופת: (ט) לעת זקנה. אם זקנתי צחטאים כלומר שחטאתי הרבה: (י) כי אמרו אויבי לי. אמרו אויבי עלי ונועלו יחדו לאמר אלהים עזבו אין לנו נענשין עליו שכבר נכשל צעזירה: (יד) ואני תמיד

מצודת ציון

מצודת דוד

(ח) מבטן. מעת צאתי מבטן אמי: אתה גוזי. אתה הוצאתני מרחם אמי ולזה תמיד מהלל פי הוא בך: (י) כמופת. עם כי הייתי כמופת לרבים ר"ל הצרות הבאות עלי המה היו לאות ולמופת להפחיד בני אדם שלא יחטאו שבל יקרה להם כמקרי: ואתה מחסי עזי. אבל אתה מחסי עזי ולא כלו אותי הצרות ההמה: (ח) ימלא פי. ובעבור זה ימלא וכו': כל היום. מוסב על ימלא פי לומר כל היום ימלא פי לספור תפארתך: (ט) לעת זקנה. לבל יאמרו כל מה שנתחזקתי לשעבר היה בכח ידי ולא ה' פעל כל זאת ולזה לא נשאר בחזקי בעת הזקנה כי תש כחי: (יא) לאמר. כה יאמרו אלהים עזבו ר"ל נעזב הוא אל המקרה ולזה רדפוהו כי אין לו מציל לא בכח יד ה' ולא בכח ידו כי מעתה תש כוחו: (יב) אלהים. לזה אתה אלהים אל תרחק ממני אם כחי כלה הלא ידך לא תקצר: (יג) יבושו. או יבושו בראותם כי ה' עמדי: יכלו. לא יוסיפו להשטין עוד בראותם כי לא יועילו: יעטו. יהיו מסובכים בכלימה כהלבוש הזה המעטף גוף האדם מסביב: (יד) ואני תמיד איחל. על כי ידעתי אשר תמלא תוחלתי: על כל תהלתך. אשר הללתיך מאז אוסיף עוד:

(א) ויבין תנא... (ב) ויבין תנא... (ג) ויבין תנא... (ד) ויבין תנא... (ה) ויבין תנא... (ו) ויבין תנא... (ז) ויבין תנא... (ח) ויבין תנא... (ט) ויבין תנא... (י) ויבין תנא...

הנהרות הב"ח

(א) בכשנה וששין... (ב) אוקתין... (ג) ר"ש ור"י... (ד) ר"ש ור"י... (ה) ר"ש ור"י...

תורה אור השלם

א) ויקח לי את... ב) ויקח לי את... ג) ויקח לי את... ד) ויקח לי את... ה) ויקח לי את... ו) ויקח לי את... ז) ויקח לי את... ח) ויקח לי את... ט) ויקח לי את... י) ויקח לי את...

Table with 2 columns: בית פנימי, בית חיצוני. Includes a small diagram of a house with an inner and outer room.

בית ועליה... חלל שני בחים... ספולה... חלל שני בחים... ספולה... חלל שני בחים... ספולה...

ליקוטי רש"י

בשורות... נטן על הקבר... נטן על הקבר... נטן על הקבר... נטן על הקבר... נטן על הקבר... נטן על הקבר... נטן על הקבר... נטן על הקבר...

הנהרות ויצוינים

(א) בכמה בח"י הגר... (ב) בכמה בח"י הגר... (ג) בכמה בח"י הגר... (ד) בכמה בח"י הגר... (ה) בכמה בח"י הגר... (ו) בכמה בח"י הגר... (ז) בכמה בח"י הגר... (ח) בכמה בח"י הגר... (ט) בכמה בח"י הגר... (י) בכמה בח"י הגר...

וגשירים ונפשות שיש בהן בית דירה... דירה לא קלי... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

וגשירים ונפשות שיש בהן בית דירה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

14
זימין (מי ששברו)
אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה... אפסות כדמוכה...

מ.מ.מ. 1234567

ספר

ערוגת הבשם

על התורה

חדושי אגדה על חמשה עשר ימי חנוכה אשר נשא
 אהרן ברכה הרב דנאן דצדיק המשי"ם בל
 קצו ארין בתורתו ועבודתו הסודות ופישותו
 מן **מישה** בן הרב הגדול הצדיק הרב
 עצום הקשרו בשם טוב מיה **עמרם** זעלחה
 גרינואלד מקוק טשאריא בעהמ"ח ספרו שית
 ערוגת הבשם שהי אבד ורם כה"ס הזמנא
 ובקיה מלינווארדין ואתה בקק **חוסט** יצו
 ושם הלכת מחיכס ספון.

חלק ראשון

ספר בראשית שמות

נדפס בשנת **ערוגת** הבשם ליפן

חוסט

בדפוס דמיטיבא והמפואר של הגניד
 מיה **מישה** חיים וויינשטיין נ"י

אדרעסאות להשיג ספרא דכי רב:
 GRÜNWARD Z. rabbi ÖRDARMA, up. Ungtarnócz
 GRÜNWARD MÁYER, KISVÁRDA.

HUSZT,
 DRUCK VON MÓR WEINSTEIN

הדפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
 ערוגת הבשם - תורה א (בראשית, שמות א): גרינוואלד, משה בן עמרם <<תנ"ך>> (1) {} עמוד מס: 1 הוד

שהיא תורתו משחמרת כדפרישית דיראת ה' היא
אולר התורה ושפתיו הוא שפר האולר הזה :

על סדיבור והמשכבה לנריכין שיכוונו יחדיו ולא
יקדים סיו את מחשבתו ובאם קדם דיבורו לכוונתו
חיי טורפין וכר והנה זה באמת היא כיה נמי
שחמר לשמור מולא שפתיו כראוי גם מקודם החסלה
כדרך שמבואר בסי' אור המאיר על הססוק הכן
בחק מלאכתך ועתה כשרה לך אחר וצנית ביתך
והיד הילכו שנים יחדיו קאי כריל הכוונה והדיבור
היא שילכו יחדיו בלתי אס כוערו היינו שכבר
נתיעדו יחד גם מטיקרא והוסיף עוד היתן כסיר
קולו ממטונתו ע"ד שסי' בסי' תורת חיים להסיק
משריה מקאסוב בססוק הקול קול יעקב דקול
במילואו נמי צנימטרי קריל דהיינו וסי' ו' מיד
צנימטרי קול דכל קול לריך שהיא תוכו ככרו
דקול הפנימי יתיחד עם קול הכשמע לאונו זה קול
קול יעקב וזה היא אלא אס כבר לחס מלחמת
היזר ולכדו והיד אס יתן כסיר קולו ממטונתו
דחיא שיהי לריק נתן קולו ממטונתו הפנימיות
שהיא ככחית קול קול יעקב כריל בלתי אס לכד
כבר את היזר וצוה נבא אל המכוון דהנה יוסף
הלריק בהא דהביא את דבתס רעה אל אביהם
כבר כתבו המפרשים דהיו מחולקים בדינא חי יש
להס דין ציל או דין ישראל כמבואר בפרשת דרכים
ולכאורי מנא ידע יוסף דהדין עמו עד שהי' מלאו
לבו לדבר עליהם לשהיר ליעקב אביהם אבל ענינו
הוא דיוסף הי' בבחי' לדיק וחיא לבא לידו מדה
זו כיה עיי שמירת סיו ולשונו ע"ד אס יתן כסיר
קולו ממטונתו בלתי אס לכד וממילא הי' בו מדה
זו דהי' בלתי אסרי לו להוליא מפיו דבר שאינו
אמת כמו כעכע אברי הגוף להזכר לבלתי להכות
בנחלת רוחה כיכ היא מן הנמנע להוליא מפיו
דבר שאינו נכון דנתקיים בו שיחה הי' שמרה לפיו
כהרל ומכיון שראה שהי' יכול להוליא סדכרים
מסיו הקדוש—מזה ידע נאמנה כי האמת אתו זה
מדוקדק בלשון רש"י כל רעה שהי' יכול לדבר
עליהם הי' מרבר דזה הי' אללו אכן בוחן אס
יספר לאזיו או לא כל מה שיכול לדבר ידע נאמנה
כי האמת אתו וחיש כסיד וצוה יוכן המשך הכתוב
וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא
לו ופירש"י כל מה שלמד משם ועבר מסר לו ומזה
ידע יעקב כי האמת אתו דאליכ לא הי' אפשר לו

→ **וישראל** אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים
הוא לו פירש"י כל מה שלמד משם
ועבר הי' מסר לו וריל כסיד דהנה אמריל בסי'
בכל מערבין בני יהודה שהקפידו על לשונם נתקיימה
תורתם בידם בני גליל שלא הקפידו על לשונם וכיו
ופריך אבו בקפידה תליא מילתא אלא שהקפידו
על לשונם ואתנה בכו סימנא ואכתי ל"ב למא לי'
למימר שהקפידו על לשונם כיון דכסימנא תליא
מילתא ונראה לפרש שפי' מה שראיתי בסי' ארן
חיים לפרש קרא ימלא סי' תולתך דימלא סי'
היינו סי' במילואו סי' יוד צנימטרי מלה וחד
הי' כמנין מיכאל שממונה על הסכרון וכדמלנו
דשונה סרקו מלה וחד ספמים חינו דומה לשונה
סרקו מלה ספמים ויש ליקח מזה מוסר השכל
דמי ששומר סיו מלדבר דברים בטלים וכשיכ דברי
חיקור דהרל סי' במילואו או מחקיימת תורתו בידו
ואיש דקאמר בני יהודה שהקפידו על לשונם לבלתי
חלל מולא שפתיהם בדברי הבאי סיו הי' סי'
במילואו ומשריה נתקיימה תורתם בידם וחיש. והנה
יוסף הביא את דיבתס רעה ומימה על יעקב
אפי' שקיבל לשהיר על בניו שבטי יס אבל כיון
שראה שיוסף הי' בן זקונים כר חכים הוא לי'
דכל מה שלמד משם ועבר ומסר לו נתקיימה בידו
מזה ידע דכוולחי שומר סיו ולשונו לכן האמין
לשמיעתו והיד וישראל אהב את יוסף מכל בניו
כי בן זקונים הוא לו לכן הי' לו באפשרות להביא
את דיבתס וחיש כסיד :

ועשה לו כתונת פסים פירש"י מרומז בריח פועיסר
סומרים ישמחאלים מדינים סייש וילד מאי
ענינא להכא וריל כסיד ואקדים סא דאמרנו במסי' שנת
די קמיה סיב מפרי מה בני בכל מלויינים לפי שאינם
בית ויל בתי אנסין או דהתיח אינם בני תורה
כראוי ולריכין לזיין עלמן בצנדיס נאים או דהעולם
אינם בית וכבאי דארי באתראי שמאי בלא אתראי
חותבאי דלא יכירו ערך כביח אס חינו מלויין בצנדיס
נאים והנה יל יעקב מסר לו כל מה שלמד משם
ועבר

מתוכו זה וכו' ולבאר הכמשך נראה בסיד עסי
 מה שביארתו מכבר מה שיליד למה הולך לפרש
 מטל השמים וכי יש לך טל שאינו מן השמים ועוד
 הא קימיל טל לא מיטלר וכיארני ענינו עסי
 הפסוק אחותי רעיית יונתי תמתי שראשי נמלא
 טל דכנסי נקרא תמתי כביכול דאין השם שלם
 ואין הכשא שלם עד שיסי עולם התיקון אבל כיו
 שישראל שרדן בגולה כביכול בכל זרחה לא לר
 כתיב לו וקרי לא סימן לדבר שראשי נמלא טל
 כדאיתא בתיקונים סק השם צמילוחי דאלפין
 צנימפריי מים ובחסרון היא אחרונה צנימפריי
 טל וסינו דברכו ויתן לך האלטים מטל השמים
 דייקא ויל דסינו דקרי לכנסי שולמית דשלוס חי
 העולמים כביכול מתוכו זה דאין השם שלם וכו'
 וכו' ממילא מתבאר המשך לשון המדרש יסה יסה

וַיִּבֶן בְּסִיד דְּבַר דהנה אי נמיח דנריס שהתורם
 נקנית בהם הוא במקרא אמנם
 אמרויל מנסו בניכס מן ההגיון אל תרגילים במקרא
 יותר מדי כדפירשי ולכן מטל השמים דקאי על
 מקרא ויל עעמח בסיד עסי דמבואר בספרי
 קודש דתורה שבעים היא כנגד ה' אחרונה כדאיתא
 בפסח אליכו מלכות פה תורה שבעים קריין לה
 והנה כתיב ראשי נמלא טל וכתיב מלכה ושנים
 כגוים אין תורה בעוה דסינו שאין כאן הלכה
 צורה ולפיין איש מטל השמים היינו תורה שבעה
 דצנימפריי טל וכו' אמריי מטל השמים מקלחו
 וליש בזה הרחב סך דאדרבא אל תרגילים במקרא
 יותר מדי וכמו כן משמני הארץ דקאי על המשנה
 טייד שכי הרין זיל בדרשותיו נוכח רבה בר נחמני
 דהשיית נחן התורה לארץ כפי מה שיכריעו חכמי
 ישראל לכן נקראת משמני הארץ ויל עוד דמרוזו
 על ארץ העליונה הרמות צפוק כי כל בשמים
 ובארץ אבל רב דגן קאי אהלמוד דמזה אפשר
 לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ויל בסיד דהמשילו
 לדגן טייד שאמרזיל אין התיוק יכול לקרות אבא
 ואמי עד שיטעום טעם דגן ריל טייד חולדותיכס
 של לדיקיס היינו חית כדכתיב כחילים ציד גבור
 כן בני הנעורים ומשיטעום טעם דגן היינו גמרא
 אלא דמימ לריך לדקדק ממנפיש כיון דכתיב
 הרחב סך מיק ורב דגן הא אמריי צנמרא
 גבי ברכת גמרים דחותס רוב ההודאות ולא כל
 ההודאות ומסיק דמצנך אי ההודאות היי מיק רב
 דגן ולא כל דגן :

וַיִּבֶן בְּסִיד על פי מה דאיתא צנמרא סיני →
 ועוקר הרים וכו' דסיני עדיף משום דהכל
 לריכין למרי דחיטי דהסלחיה זיל אמר אס אין
 קמח אין חורה אס אין חורה אין קמח דחידושי תורה
 נקראו בשם קמח כדאמריי לא חס לקימחא וסינו
 דקאמר ורוב יהי דגן רק המיעוט יהי קמח
 עחינא והכל לריכין למרי דחיטא ואמרזיל צטי
 המנחות והנסכים וחי חייך תלוים וגוי זה הלוקח
 תבואה משנה לשנה ופחדת זה הקונה מעיש לעיש
 ולא תאמין זה הסומך על הפלטר ויליס עסי ריל
 ודוק. ודרזיל חירוש זה אגדה ריל בסיד עסי
 מה שאמרזיל כתיב תירש וקריין חירוש וכה נעשה
 ראש ואס לאו נעשה רש. וכיכ צדברי אגדה צאמח
 אמרויל

וַיִּתֵּן לך האלטים מטל השמים ומשמני הארץ
 ורב דגן וחירוש יליד צלשון ויתן צתוסי
 ויו כא תחלת הברכה הוא ועסי פטעו דקאי
 אלמעלה ראה ריה בני כרית שדה אשר צרכו סי
 ועוד יתן לך מטל השמים וליב המשך שני פרייס
 ורזיל דרשו יתן וחזור ויתן וליב חו יליד מיש
 דקאמר מטל השמים ומשמני הארץ וגבי דגן לא
 אמר ומדגן אדרבא אמר רב דגן וחירוש. והנה
 מדרש רזיל כמיר מטל השמים זה מקרא ומשמני
 הארץ זה משנה ורב דגן זה גמרא וחירוש אלו
 אגדה הולילו רזיל ברכותיו של יעקב אעיה לדברים
 רומניים מימ לריך ביאור לפיין הא דכתיב הן
 גביר שמחיו לך וגוי ודגן וחירוש סמכתיו אי אהניל
 קאי מאי קאמר לי לעשו בזה דבוס אין נפקימ
 לעשו ויותר יש לדקדק לפי מה שאמרזיל צטי גי
 שאכלו מברכותיו של אדם כיכר אס תיח הוא ובעובו
 חיינו הרי זה תיח ומטובו חיינו הרי זה צור
 והכתיב ומצרכתך יברך בית עבדך לעולם בשאלה
 שאני והכתיב הרחב סך ואמלאהו האי כרית כתיב
 ולפיין איש דהמדרש ריל הוכיח דעיכ קאי אדברים
 רוחיים דאליכ מאי קאמר ורב דגן וחירוש הא
 בשאלה לריכין לשאל דבר מועט כדכתיב ומצרכתך
 אעיכ דקאי על דית אלא דלפיין יקשה מיק מטל
 השמים ומשמני הארץ החס נמי הויל להרמיב ולבקש :

אמרזיל כל מי שלא טעם טעם אנדה לא טעם טעם יראת חטא ונריכין ללמוד בכל יום ספר מוסר משכילים בדברי אנדה והנה אם עושה רושם נעשה ע"ז ראש ואם לאו אדרבה נעשה רש מזה ודריק:

ארא דלכתי ים לרקק אי קאי ע"ז מאי קאמר ויתן לך האי ארזיל יגפתי ולא מלאתי אל תאמין מלאתי ולא יגפתי נמי אל תאמין אלא יגפתי ומלאתי. איכ ממנסיש אם יעמול בתורה ממילא ימלא הכל מוכן לפניו ור"ל בסיד דהנה אמרזיל כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שאין יראת חטאו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת כל שמעשיו מרובים מחכמתו אין חכמתו מתקיימת וכל שאין מעשיו מרובין מחכמתו אין חכמתו מתקיימת ואיתא באבות דריג שנאמר נעשה ונשמע והנה התוס' ירט הקשה בשם המדרש שמואל איך אפשר שמעשיו מרובין מחכמתו גם יליד מאי מוכח מקרא דנעשה ונשמע ור"ל בסיד דיש לימודין בשני אופנים חדא לקיים מצות ת"ת לריך שיאמר קודם הלימוד הריני לומד כדי שיכתיבי התלמוד הזה לידי מעשה וכו' זה חכמית הלימוד ותו מצוה ידיעת התורה לעסוק בתורה להבין ולהשכיל זה לריך עמל ויגיעה דאין ת"ת מתקיימין נמי שתרפה עמלו עליהם ולא מתוך עידוין אלא כך היא דרכה של חורה וכו' ובמי אתה מולא חמאה של תורה נמי שמציה חלב שינק משדי אמו עליה נמיטוט שינה נמיטוט דרך ארץ והנה יחזי סגן מי שלומד דף גמרא עם תוס' יום ולילה עד שידעו על כוריו הנה לא הוסיף על חכמתו כי אם דף אי אכל על מעשיו הוסיף הרבה מאוד דהא כל רגע ורגע עסק בתורה. וממילא מעשיו מרובין מחכמתו לעומת זה להיפוך וכו' ולפי' איש דחכמתו מתקיימת כדאמרזיל אף חכמתי עמדה לי זה ענין שהקדימו נעשה לנשמע דמיד כהגלת הלימוד עדיין אין מציינים ומי מצוה ת"ת כבר מקיימין וממילא נקרא עשי' קודם שמיטה ואיש הלימוד מפסוק הריל ואיש מאמר רז"ל כתוב אחד אומר כ"א בתורה הי חטאו כהחילה תורה הי ומשפמל כה נקרא תורתו ואיש. וכמו כן מה שאמר רז"ל הלומד ואינו חוזר דומה לזורע ואינו קולר ואמרזיל אינו דומה שונה סרקו מאה פעמים למי

שונה סרקו מאה פעמים ואחד ואמרזיל אשרי נני שכל לכאן ותלמודו בידו לכאין בנימטרי מאה ואחד. וכ"כ אמרו רז"ל כ"ד סדר משנה ואמרו רז"ל לא יחרוך רמי לידו כ"ד ראשון ראשון משכבר כנפיו והנה אמרזיל התורה נקנית נמיטוט שינה וכתבו החוס' סוף מסי כתובות בשם חנא דביא עד שאתה מתפלל שיכנסו ר"ת לחוך פ"ך התפלל שלא יכנסו דברים בטלים לחוך אונך ור"ל בסיד רז"ל אמרו → בני יהודי הקפידו על לשונם והרמזו לזה ימלא סי' תהלתך עפי' משכי' בס' ארץ החיים פי' במילואו בנימטרי מאה ואחד. וממילא כיון שהקפידו על לשונם הי אפשר להם להיות הטה במילואו וכוה איש ברחב פיך ואמלאהו ואיש מה דאמרזיל מה אומנתו של אדם בעוה"ז יעשה עמלו כאלם ולפי' הלא האדם לעמל של תורה יולד אכל אמרזיל דואג ואחיתוספל לא גמרו שמעתתא דלא סליק להו שמעתתא אליבא דהלכתא דגמירו מן השפה ולחוך היינו שהר"ת לא היו ערוכים על שפתותיהם ואיש מה אומנתו של אדם בעוה"ז יעשה עמלו כאלם. ואז יכול להתקיים על אומנתו יכול אף לר"ת כן לכאורי מהיכא סיד אכל הכא קאמר סיד דאף לר"ת נמי האומנות כר"ל ת"ל לך תדברון ע"ד ושנתם פתח פומך ויאירו דברך. והנה אמרזיל למה נמשלו ישראל לתפוח מה תפוח פריו קודם לעלו וכו' :

L

ובזר יוכן הא דאמרזיל אם הרב דומה למלאך ה' לנאות תורה יבקשו מפיו שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפ"י כי מלאך ה' לנאות הוא. וכבר הקשו בה קמאי מי ראה דמות מלאך כדי שידע להדמות לו הרב ולהריל איש בסיד דהנה מעשיו מרובין מחכמתו ילפי' מפסוק נעשה ונשמע ואמרזיל זה הלשון שמה"ש משתמשין בו שנאמר עושי דברו לשמוע בקול דברו וזהו אם דומה למלאך ה' לנאות שמקדים נעשה לנשמע ומעשיו מרובין מחכמתו אז בקש חורה מפיו וכוה יתפרש ע"ל ראה ר"ת בני כר"ח שדה אשר צרכו הי פירשי' כשדה תפוחים והיינו כהר"ל דפריו קודם לעלו ומקדימין נעשה לנשמע דהנה אללו התורה י"ל ר"ח טוב דבר שהשמה והנה ממנה וכיון שכן ויתן לך האלמים מטל השמים וגו' דיהי' הכל בכמי' ובחורתי דייקא כיון

ספר
יִיטב לֵב

לב

יִיטב

על המשה חומשי תורה

חלק שני

ויקרא במדבר דברים

חכינו גם חקרו כ"ק הרב הגאון הקדוש המפורסם צדיק יסוד עולם,
אור ישראל וקדושו רכבו ופרשו טופת הדור מאור הנולח
מרו יקותיאל יהודא מייטלבוים זצוקלה"ה

אב"ד דק"ק פינקט יצ"ז

בעהמ"ה סח"ק ייטב פנים, וטה"ק רב טוב עה"ת, ושו"ת אבני צדק על דהש"ע
וי"ע ועכ"ו.

- חלק ראשון -

גרס סתוש עיי נכד חזון המחבר הקדוש וזה"ח היה הרתיח בנשיק כש"ח
מח"ר אמרים יוסף דוב אשכנזי שליט"א

כתוצאת בית מסחר והוצאת ספרים, ירושלים
205 חילסון סטריט, ברוקלין, נ. י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות עשרים והמשליצירה
הוצאה חדשה ומהודרת

21

מה עבד פנחס לירק המ"ם באמלע צין אוחיות ק"ך
 ונעשה תמנו לירוק רמ"ח בידיו אוחיות י"ך הוא קולו
 ד"ך ונגד ו"י"ק ר"ב אל אחיו וגו' גמל לו יה"ת של
 וי"קח רמ"ח בידיו לשפוך החימה עליהן וזה השיב את
 חמיו מעל ב"י כי המ"ם סימנא דמה"ד לכורא ר"ה
 להלטרף ולהתאחד עם הנוקבא ח"י"ת דחי' הרי אוחיות
חמ"תי ופנחס תבר להאי ח"י"ת ועשה ממנה ק'
 ובזה השיב את החימה :

ובזה נצין כי הקב"ה שילס לפנחס כמדחו חתה אשר
 קנא לאלקו ועשה מהך' ק' והחזיר קולו למקומו
 שהוא דוגמת ר' ע"כ ניתוסף לו ר' בשמו פינחס מלא
 ביו"ד ולאשר תבר הח' להאי ח' לכל התאחד עם המ"ם
 דלכורא וגם עשה מהך' ק' הוא דאחד שלום צין זו"ג
 דקדושה ע"כ הנני נותן לו את בריתי שלום וחתת אשר
 עשה מהח' והק' ק' הרומז למטרוניתא ע"כ והיתה לו
 ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם להיות כהן שושבינא
 דמטרוניתא וגם מפני שכפר על בנ"י והסיר מהם מה
 דכתיב ויחיר וגו' ראוי לו לעשות ממנו לירוק לטובה
 ויר"ח ה' את רי"ח (הנאמר בנח) היינו להקריב קרבנו'
 שנא' בהן רי"ח ניחות וגו' וז"ש המד' להלן בענין
 הקרבנות לא מפני שיש לפני אכילה ושחי' אלא בשביל
 הריח והבן :

7 וירא פנחס וגו' ואחז"ל ראה מעשה וזכר הלכה א"ל →
 משה רבינו לא כך למדתנו הבר"ל ארמית קנאין
 פוגעין בו א"ל קריינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא
 שמעתי בזה דבר נחמד מפי אבא מארי הגאון הקדוש
 מוה' אלעזר ניסן זלה"ה והוא בהקדס לפרש מאחז"ל
 מחשבה טובה הקב"ה מרפה למעשה הענין כי כל אמרת
 חלקי צרופה היינו צרופי אוחיות ותיכף שעלה במחשבת
 אדם לטוב נעשה מזה לירוק אוחיות ונכתב בפועל לפני
 ית' כמבואר בעש"ת מאמר חקור דין חלק ב' פ' י"ב
 וי"ג עיי"ש עד"ת תיכף כשראה פנחס ועלה בלבו שיקום
 ויקח רמח וידקר וגו' תיכף נעשה מזה לירוק וירא פנחס
 וגו' ויקם וגו' ויקח רמח בידו ויגל ה' את עיני פנחס
 וראה אלו האוחיות וירא פנחס וגו' ויקם ממך העדה
 ויקח רמח בידו וגו' וכיון שראה מעשה זה בצירופי
 אוחיות זכר ההלכה שקנאין פוגעין בו וא"ל למשה לא
 כך למדתנו רבינו כו' והנה גם משה יראה זה הצירוף
 וירא פנחס וגו' וז"ש לו קריינא דאגרתא זה שנקרא
 בהאגרת היינו הצירוף וירא פנחס ויקם כו' איהו להוי
 פרוונקא

בהדי' ואחעבד רמ"ח ה"ד ויקח רמח בידו עכ"ל הק'
 וכנס ע"ג ענק גם אני בעניותי אענה חלקי אמרה נפשי
 בזה עפית"ם הזוהר להלן דף רנ"א ע"ב ורנ"ב גער חית
 קנה לא חי' דאחאחיד בה עשו קנה לא דכורא להאי
 חי' בישא דאית לי' סטרא זעירא באחדותא דקדושה
 איהו קנה דנעיץ בימא רבא כו' ת"ח במתרים איהו
 שלטא ומנה נפקו כמה שלטנין וכולהו ברזא דחמן כיון
 דתבר לה קוב"ה לחי"ת אפיק חמן ואעיל מנה וע"ד
 כתיב גער חי"ת קנה ואחבר חי' ואחעבד ה' וזמין
 קוב"ה לתברא להווא קנה יתבר רגלי' דק' מקנה וישתאר
 הנה דכתיב הנה י"א בחזק יבא עכ"ל, ביאור הדברים
 כי אות"ק הוא מדת מלכות סוד מנה ועיי' ק"טא מחליט
 כח ק' וסותם חלונו ועושה ממנו ק' חמן ובזה אתקף
 האי חי' בישא, והנה לזה ה' אוחנו שמע ישראל י"א
 ה' אחר וכתוב לא תשתחוה לאל אחר ואם עובדין
 ע"ז הרי מחליפיו אחד באחר ממילא חוטפין הסט"א
 קולו של הך' שהוא דוגמת ר' ועושים מהך' ק'
 אח"כ מתשיבין רגל הוא"ו שבתוך הך' ומאריכין אותו
 ועושין ממנו ק', וז"ש הזוהר קנה דנעיץ בימא רבא הוא
 מדת מלכות עי' ברמ"ז שם וכבר כתבתי למעלה וז"ל
 להוסיף ביאור כי עם ה"י קולו של הך' דאחר לפעמי'
 סותמין ה"ה ונעשה ממנו ק' ואתקף נוקבא חי' בישא
 ולפעמים חוטפין קולו של ה"ה ונעשה ממנו ק' אח"כ
 נותנין קולו אל הוא"ו שבתוך ה"ה ועושין ממנו ק'
 ואתקף לכורא להאי קנה והבן :

ובזה נבא אל הביאור ויחל העם לזנות אל בנות מואב
 ועי"ז החלישו כח נוקבא דקדושה ק' והתקיפו
 ק' נוקבא דסט"א חי' בישא, ותקראן לעם וגו' וישתחוו
 לאלהיהן וגו' החליפו אחר באחר ועשו מ"ך ק' ע"כ
 ויחר אף וגו' ר' של ה"ך ק' דחי' ר' דאח' הרי"ך ר"ך
 ובשביל שגרמו לעשות מ"ך ק' דקנה ע"כ ויאמר ה'
 אל משה ק"ך וגו' בשביל שהתקיפו ק' של קנה ק'
 של חי' הרי"ך ח' וגו' וישיב חר"ן אף וגו' כי אתבר
 ק' דחי' ונעשה ק' ממילא ישוב חר"ן ונעשה ק' ר"ך
 הרומז לקדוש' כמבואר (בסדור מהרי"ק בענין ביעו' חמן)
 אוחיות נה"ר רומז לשלום דכתיב כנהר שלום וגו' וירא
 פנחס וגו' חמא מ"ם דפ"ח באוירא סימנא דמותא עמד
 וצירפו אל קולו של ק' שהוא י' והי"ך של קנה הרי
י"ך ושוב לירק ה"י והי"ך אל הך' דחי' הרי
ויקח והנה המ"ם דפ"ח באוירא ר"ה להלטרף עם
 הך' דחי' והך' דאחר לעשות ח"ם בעולם וכלי' חיו

הגדולה עשה זאת לצטל ענת בלק, וי"ש כי לא נחש
 [יועיל] ביעקב ולא קסם בישראל (כי"א לזה יועיל אשר)
 כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל כלו' לכו ראו
 מפעלות ה' וי"ש זכר נא וגו' ומה ענה אותו בלעם
 וגו' שלא תפעל מאומה כי"א למען דעת לדקות ה' כי
 כולם ידעו עי"ו לדקות ה' ונפלאותיו עכ"ד אבא תארי
 זלה"ה:

פרוונקא כיון שכבר נעשה הלירוף וירא פנח"ס ויקס
 וגו' ל:
 עוד משמו בהפטרה עמי זכר נא מה יען בלק וגו'
 ומה ענה אותו בלעם וגו' למען דעת לדקות ה'
 גם על השסוק כי לא נחש ביעקב וגו' כעת יאמר וגו'
 הענין שאמר בלעם לבלק כי כל מעשיו בנחש וקסם הוא
 פועל ריק לא להועיל לעצמו כי"א אדרבא עי"ו יהי'
 קידוש ש"ס בעולם כי הכל יאמרו מה פעל אל כי יד ה'

פנח"ס

חמתי מעל בני ישראל אל משה תה אנת בעית אייל
 הא כלה דילך הוא איתא לה דחשרי בגוי' א' משה הא
 בלבה שלים סהא לגבי' אל' איתא אנת דאנת מסרת
 לי' הה"ד לכן אמר את איתא ברעותא הנני נותן לו
 את בריתי שלום בו' עי"ש ולכן קודם התקשרות סיפר
 הקב"ה יחוסו של החתן ואמר פינחס בן אלעזר בן
 אהרן הכהן השיב את חמתי וגו' דא שבחו של החתן
 אה"כ אמר למשה לכן אמר הנני נותן לו איתא אנת
 שאתה נותן לו הכלה שלך כאמרוי :

השיב את חמתי וגו' שכך הי' לו לומר מה זה אומר
 השיב ויבואר עפ"י דא' במד' בענין קריעת
 ים סוף והמים להם חמה א"ת חמה אלא חמה שנתמלא
 עליהם הים חמה להטביעם כי מה נשתנו בו' מה עשה
 הקב"ה אותו חמה שנתמלא על ישראל החזיר על מזריס,
 ופירשו המפורשים כי המזריס גרמו להחטיאם כי ויתערבו
 בגוים וילמדו מעשיהם והיינו דכתיב וירעו אותנו המזרי'
 ופי' השל"ה שעשו אותנו רעים וחטאו' עי"ו ויענונו,
 וא"כ לא על ישראל האשמה כ"א על המזריס כמו שאמרו
 קשה המחטיא את חברו בו', וי"ש הנביא בהפטרה דיומא
 קדש ישראל לה' וגו' ומעלמותן אין עלולים לחטוא ע"כ
 כל אוכליו יאשמו רעה (כלו' שעשו ישראל) חבא אליהם
 אל אוי"ה המחטיאים, וי"ש חב"ל ויעמד פנחס ויפלל
 שעשה פלילות עם קונו שהמליץ בעד ישראל כי לא מידם
 הי' המעל הזה כ"א בנות מואב שהפקירו אי"ע לנות
 הם שהחטיאו את נערי צ"י, וי"ש להלן ושם איש ישראל
 המכה

וידבר ה' אל משה לאמר הקשו המפורשים הא איננו
 לאמר לזולת ואם בא לומר לישראל הרי הוא
 אומר אח"כ לכן אמור בו', ונ"ל ע"ד דכתיב למעלה
 אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם וגו' דקשה
 אמור ואמרת למה, אבל ביאור הענין איתא במפורשים
 לבל יתגאו הכהנים לומר כי זכו למלוה זו משאת עצמם
 וחושבת ה' כל גבה לב ע"כ אמר אל הכהנים בני אהרן
 כלו' שזכו לזה להיוחס בני אהרן וכדאי' במד' מיראה
 שנתמידה אהרן זכה וגימנה לו פרשה זו (וכ"ה בזוהר)
 אח"כ ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בו' כי"כ לבל יתגאה
 פנחס בשמוע את דבר ה' מספר בשבחו ונותן לו
 שכרו ע"כ וידבר ה' אל משה לאמר [מחלה] פנחס
 (להיותו) בן אלעזר בן אהרן הכהן [בזכותם זכה לעובדא
 דא] השיב את חמתי ואח"כ לכן אמר הנני נותן לו
 כי':

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן פרש"י לפי שהי' בו'
 לפיכך בא הכתוב ויחטו בו', נראה הטעם לפי מה
 שראיתי שנוהגים הגדויקים למפר יחוסיהן קודם שעושים
 התקשרות חנאים אומר אני שמכאן יש סמך לזה לפמ"ש
 בזוהר דף ר"ך פינחס באת י' זעירא בגין דקני פנחס
 על ברית אחוסף בי' וי"ד זעירא רזא דברית א' קב"ה
 ברית דא מתשה הוי וכלה דילי' הוי, למהב לי' לאחרא
 בלא דעתא ורעותא דמשה לאו יאות הוא, שארי קב"ה
 וא' למשה פנחס בן אלעזר וגו', אל משה מהו, אל
 אנת הוא דמסרת נפשך על ישראל אוק איהו השיב את

בעוהשי"ת

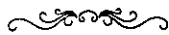
ספר

יד שלום

על התורה

חלק ראשון

בראשית - שמות

חידושים וביאורים, על פרשיות השבוע נאמרים
אשר חנני ה' בחמלת ה' עלי בזכות אבותי נבג"מ זל"ה

ישכר דוב פריעדמאן

שנת תשס"ד לפ"ק

האמין להם, וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וגו' ומתי רוח יעקב אציהם. וצריך ביאור מדוע לא האמין להם בתחילה עד שדברו אליו כל דברי יוסף.

ויבואר עפ"מ"ש הרה"ק ר' אלעזר ניסן זי"ע (מנבא ביט"ל סו"פ בלק) לפרש מ"ש חז"ל (סנהדרין פב.) מהו וירא פנחס, ראה מעשה ונוכר הלכה, א"ל משה רבינו לא כך למדתו הבעל ארמית קנאין פוגעין בו, א"ל קריינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא, בהקדס לפרש מאחז"ל (קידושין לט.) מחשבה טובה הקב"ה מנרפה למעשה, הענין כי כל אמרת אלקי צרופה (תהלים יח לא), היינו צרופי אומיות ותיכף שעלה במחשבת אדם לטוב נעשה מזה צירוף אומיות ונכתב בפועל לפניו ית' כמבואר בעשרה מאמרות (מאמר חקור דין ח"ב פ"ב וי"ג) עיי"ש, על דרך משל תיכף כשראה פנחס ועלה בלבו שיקום ויקח רמח וידקר וגו' תיכף נעשה מזה צירוף וירא פנחס וגו' ויקס וגו' ויקח רמח צידו, ויגל ה' את עיני פנחס וראה אלו האומיות וירא פנחס וגו' ויקס מתוך העדה ויקח רמח צידו וגו' וכיון שראה מעשה זה בצירופי אומיות נזכר ההלכה שקנאין פוגעין בו, וא"ל למשה לא כך למדתו רבינו וכו' והנה גם משה ראה זה הצירוף וירא פנחס וגו' וז"ש לו קריינא דאגרתא זה שנקרא בהאגרת היינו הצירוף וירא פנחס ויקס וכו' איהו להוי פרוונקא, כיון שכבר נעשה הצירוף וירא פנחס ויקס וגו', עכמו"ד.

ועל דרך זה יש לומר כאן כי יוסף הצדיק רצה להוכיח את אחיו שהוא אחיהם אשר מכרוהו כי מהיכן יאמינו לו, אפשר שקרן הוא ורק לקנטר בא, כמבואר במדרש (פ"ג ס"ח) שבתחילה לא האמינו לו, ורש"י כתב והוא מהמדרש הנ"ל שהראה להם שהוא מהול וכוה

נוכחו לדעת שדובר אמת הוא, ולהנ"ל י"ל שהראה להם צירופי אומיות המורה שנעשה צירוף מדבריו אפי' יוסף אחיכם העוד אבי חי וגו' וכשראו הצירוף הזה מיד האמינו בו, וז"ש והנה עיניכם "רואות" ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם, היינו שהם רואים צירופי האומיות מה שמדבר אליהם.

ולבן כאשר הגידו השבטים ליעקב עוד יוסף חי, עדיין לא היה מאמין להם כי אפשר הוא מלך רשע ורועה לצערם, אמנם כאשר דברו אליו את כל דברי יוסף, ר"ל שלימות הדיבור שחן ממה ששמעו דבריו עוד ראו שנעשה מזה צירופי אומיות, משם ראה כי אמת נכון הדבר ואז ומתי רוח יעקב, ודו"ק כי נכון הוא.

★

7 עוד יש לומר בדברי הכתוב והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם, ופירש"י בלשון הקודש. וז"ל כוונתו דאיה גדולה הוא שמדבר בלשון הקודש, וכמו שהקשה הרמב"ן דשפת מדינת כנען היה בלשון הקודש וא"כ אין שום ראייה מזה.

ויבואר עפ"מ"ש בערוגת הבושם (פי' ויש) לבאר איך קיבל יעקב אבינו לשון הרע מיוסף, עפ"מ"ש בספר ארץ חיים לפרש קרא ימלא פי תהלתוך (תהלים ע"א ט), דימלא פי היינו פי במילואו פ"א יו"ד בגימטריא מאה ואחד, כמנין מיכאל שממונה על הזכרון, וכדמצינו (תהיגה ט.) לשונה פרקו מאה ואחד פעמים אינו דומה לשונה פרקו מאה פעמים, ויש ליקח מזה מוסר השכל דמי ששומר פיו מלדבר דברים בטלים וכש"כ דברי איסור דהו"ל פי במילואו אז מתקיימת תורתו צידו, וא"ש מה דארז"ל (עירובין עג.) בני יהודה שהקפידו לשונם נתקיימה תורתם צידם, ולכן כיון שראה יעקב אבינו

שיוסף הוא בן זקוק הוא ליה דכל מה ונתקיימה צידו, מן פיו ולשונו מלשון ה קיבל ממנו, עכמו"ד

וזוה ששלח יוסף ל תלמודו בהיו עה"פ וירא את הע מסר להם צמה ו בפרשת עגלה ערוב (פ"ד ס"ג). שרצה לו וזכר את מה שלו אליכם, ר"ל שהסגול גימ' מאה ואחד, זו מכל דבר איסור, ואי שמדבר אליכם הוא בטלים וכש"כ דברי בלשון הקודש, ואין צוה אין שום גדלו כנען רק הכוונה ע דברים של קדושה, מה שלמדתי בבית

עוד יתכן לומר ב ראות ועיני אליכם. ודקדקו הנ לומר שמיעה ולא נ (ב) והגדתם לאבי כל א כפל ה' לשון שהרי כ במצרים.

וי"ל בהקדס מה נ לפרש הפסוק

שיוסף הוא בן זקוני
הוא ליה לכל מה ש
ונתקיימה בידו, מזה
פיו ולשונו מלשון הר
קיבל ממנו, עכמו"ד.

וזה ששלח יוסף לא
תלמודו צהיותו

ע"פ וירא את העגו
מסר להם צמה הי
צפרשת עגלה ערופה
(פ"ד ס"ג). שרצה לר
ווכר את מה שלמו
אליכס, ר"ל שהסגולה
גימ' מאה ואחד, זה
מכל דבר איסור, ואמ
שמדבר אליכס הוא נ
בטלים וכש"כ דברים
בלשון הקודש, ואין י
בזה אין שום גדלות
כנען רק הכוונה על
דברים של קדושה, ו
מה שלמדתי צבית א

עוד יתכן לומר ד
רואות ועיני א
אליכס. ודקדקו המ
לומר שמיעה ולא ר
צ) והגדרתם לאצי א
כל אש
כפל הלשון שהרי כל
צמצמים.

וי"ל בהקדם מה ש
לפרש הפסוק

נוכחו לדעת שדובר אמת הוא, ולהנ"ל י"ל
שהראה להם זירופי אוחיות המורה שנעשה
זירוף מדבריו אני יוסף אחיכס העוד אצי חי
וגו' וכשראו הזירוף הזה מיד האמינו בו, וז"ש
והנה עיניכס "רואות" ועיני אחי בנימין כי פי
המדבר אליכס, היינו שהם רואים זירופי
האוחיות מה שמדבר אליהם.

ולבן כאשר הגידו השבטים ליעקב עוד יוסף
חי, עדיין לא היה מאמין להם כי אפשר
הוא מלך רשע ורואה לערם, אמנם כאשר דברו
אליו את כל דברי יוסף, ר"ל שלימות הדיבור
שחזן ממה ששמעו דבריו עוד ראו שנעשה מזה
זירופי אוחיות, משם ראה כי אמת נכון הדבר
ואז ותחי רוח יעקב, ודו"ק כי נכון הוא.

L

*

7 עוד יש לומר בדברי הכוזב והנה עיניכס
רואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר
אליכס, ופירש"י בלשון הקודש. וז"צ כוונתו
דאיוה גדולה הוא שמדבר בלשון הקודש, וכמו
שהקשה הרמב"ן דשפת מדינת כנען היה בלשון
הקודש וא"כ אין שום ראייה מזה.

ויבואר עפ"מ"ש בערוגת הצושם (פ' וישב) לבאר
אין קיבל יעקב אצינו לשון הרע
מיוסף, עפ"מ"ש בספר ארץ חיים לפרש קרא
ימלא פי תהלתיך (תהלים ע"א ט), דימלא פי היינו
פי במילואו פ"א יו"ד צגימטריא מאה ואחד,
כמנין מיכאל שממונה על הזכרון, וכדמצינו
(תהיגה ט). דשונה פרקו מאה ואחד פעמים אינו
דומה לשונה פרקו מאה פעמים, ויש ליקח מזה
מוסר השכל דמי ששומר פיו מלדבר דברים
בטלים וכש"כ דברי איסור דהו"ל פי במילואו
אז מתקיימת תורתו בידו, וא"ש מה דארו"ל
(עירובין ט). בני יהודה שהקפידו לשונם נתקיימה
תורתם בידם, ולכן כיון שראה יעקב אצינו

האמין להם, וידברו אליו את כל דברי יוסף
אשר דבר אליהם וגו' ותחי רוח יעקב אציהם.
וזריך ביאור מדוע לא האמין להם בתחילה עד
שדברו אליו כל דברי יוסף.

ויבואר עפ"מ"ש הרה"ק ר' אלעזר ניסן ז"ע
(מוצא צי"ל סו"פ בלק) לפרש מ"ש חז"ל

(פנהדין פב.) מהו וירא פנחס, ראה מעשה וזכר
הלכה, א"ל משה רבינו לא כך למדתו הבעל
ארמית קנאין פוגעין בו, א"ל קריינא דאגרתא
איהו להוי פרוונקא, בהקדם לפרש מאחז"ל
(קידושין לב.) מחשבה טובה הקב"ה מצרפה
למעשה, הענין כי כל אמרת אלקי זרופה (תהלים
יה לא), היינו זרופי אוחיות ותיכף שעלה
במחשבת אדם לטוב נעשה מזה זירוף אוחיות
ונכתב בפועל לפניו ית' כמבואר בעשרה
מאמרות (מאמר תקור דין ח"צ פ"ב וי"ג) עיי"ש, על
דרך משל תיכף כשראה פנחס ועלה בלבו
שיקום ויקח רמת וידקר וגו' תיכף נעשה מזה
זירוף וירא פנחס וגו' ויקם וגו' ויקח רמת
בידו, ויגל ה' את עיני פנחס וראה אלו
האוחיות וירא פנחס וגו' ויקם מתוך העדה
ויקח רמת בידו וגו' וכיון שראה מעשה זה
בזירופי אוחיות נזכר ההלכה שקנאין פוגעין
בו, וא"ל למשה לא כך למדתו רבינו וכו'
והנה גם משה ראה זה הזירוף וירא פנחס
וגו' וז"ש לו קריינא דאגרתא זה שנקרא
בהאגרת היינו הזירוף וירא פנחס ויקם וכו'
איהו להוי פרוונקא, כיון שכבר נעשה הזירוף
וירא פנחס ויקם וגו', עכמו"ד.

ועל דרך זה יש לומר כאן כי יוסף הצדיק
רצה להוכיח את אחיו שהוא אחיהם אשר
מכרוהו כי מהיכן יאמינו לו, אפשר שקרן הוא
ורק לקנטר צא, כמבואר במדרש (פ"ג ס"ח)
שבתחילה לא האמינו לו, ורש"י כתב והוא
מהמדרש הנ"ל שהראה להם שהוא מהול ובוזה

את פניך כי עודך חי, דיעקב אבינו היה יודע משירטוטי הפנים את חטא אס לא, וכשראה את יוסף ידע משירטוטי פניו שלא חטא ולזה אחרי ראותי א"ת פניך, לא אמר ראותי פניך אלא את פניך השירטוט שעל פניו כי עודך חי שלא חטאת ונקרא חי, כי לדיק נקרא חי כמ"ש (שמות ל"ב כ"ט) וצניחו בן איש חי, עכ"ל.

ולפי זה יש לומר דכשהתודע יוסף לאחיו אכן ראו צפניו השירטוטין ומזה ראו שעדיין הוא עומד בצדקו, ולזה כתיב ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, דהיל"ל כי נבהלו ממנו אך הכוונה כ"ל שנבהלו מחמת שראו צפניו השירטוטין שענתה צו לדקתו. וזה שאמר יוסף לאחיו והנה עיניכם רואות וגו' פי' תראו השירטוטין שעל פני וזה הוכחה שעמדתי בצדקי, ולזה אמר להם והגדתם לאחי את כל כבודי במצרים זה כפשוטו וגם תאמרו לו את כל אשר ראיחם, היינו צמה שראיתם השירטוטין שעדיין אני עומד בצדקי שבלי זה לא היה יעקב רוצה לירד למצרים לראות בן חוטא ח"ו, אך כשאמרו לו שהוא עומד בצדקו אז ירד למצרים.

★

או יאמר והנה עיניכם רואות ועיני אחי צנימין כי פי המדבר אליכם. וקשה דעל הדיבור שייך לומר שמיעה ולא ראייה.

ויתבאר על פי מה שכתב בערוגת הבושם (פ' מקץ) על פי הידוע מהצט"ט הק' על הפסוק (שיר השירים ה' ו') נפשי יצאה צדברי, שכל דיבור ודיבור שיוצא מפי האדם הוא אבר וחלק מנשמתו אשר הוציא עתה, דהא מתרגמינן ויהי האדם לנפש חיה (בראשית ב' ו') לרוח ממללא, והגם דבכל מה שאדם עושה דבר שאינו הגון יש בכוחו ע"י תשובה להפוך העבירות לזכויות,

שיוסף הוא בן זקונים וכתרגומו ארי צר חכים הוא ליה לכל מה שלמד משם ועבר מסר לו ונתקיימה צידו, מזה ידע דוודאי הוא שומר פיו ולשונו מלשון הרע ואין זה לשון הרע לכן קיבל ממנו, עכמו"ד.

וזה ששלח יוסף לאמר לאביו שלא שכח את חלמודו צהיותו במצרים, כמ"ש רש"י עה"פ וירא את העגלות אשר שלח יוסף, סימן מסר להם צמה היה עוסק כשפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה וכן איתא במדרש רבה (פ"ד ס"ג). שרצה לרמוז בזה שעדיין הוא לומד וזוכר את מה שלמד, וז"ש כי פ"י המדבר אליכם, ר"ל שהסגולה לזכרון שהוא פ"י צמילואו גימ' מאה ואחד, זה רק אס שומר פיו ולשונו מכל דבר איסור, ואמר להם שאתם רואים שהפי שמדבר אליכם הוא רק דברי קודש ולא דברים בטלים וכש"כ דברים אסורים, וזה כוונת רש"י בלשון הקודש, ואין הכוונה על שפת הלשון כי בזה אין שום גדלות שהרי זה היה שפת ארץ כנען רק הכוונה על אופן הדיבור שמדבר רק דברים של קדושה, ומזה ראייה שעוד אני זוכר מה שלמדתי בבית אבי. L

★

עוד יתכן לומר בדברי הכחוש והנה עיניכם רואות ועיני אחי צנימין כי פי המדבר אליכם. ודקדקו המפרשים דעל הדיבור שייך לומר שמיעה ולא ראייה.

והגדתם לאחי את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיחם, ולכאורה הוא כפל הלשון שהרי כל אשר ראו הוא את כבודו במצרים.

וי"ל בהקדם מה שכתב בשפתי כהן על התורה לפרש הפסוק אמותה הפעם אחרי ראותי

ג"ל י"ל
שנעשה
אחי חי
צו, וז"ש
ין כי פי
לירופי

גוד יוסף
כי אפשר
שר דברו
ו הדיבור
בשה מזה
זון הדבר
הוא.

עיניכם
המדבר
ב כוונתו
דש, וכמו
יה בלשון

לצאר
זון הרע
ורש קרא
פי היינו
זה ואחד,
וכדמצינו
מים אינו
ליקח מזה
ר דברים
צמילואו
דארז"ל
נתקיימה
צב אבינו